

L'Agro Negre

La revista de DEPANA per als amants de la natura

8 AVENCS DEL GARRAF
EN PERILL

12 MICRORESERVES
DE PAPALLONES

20 ENTREVISTA A
MARGARITA PARÉS

ALARMANT PÈRDUA DE BIODIVERSITAT AL CAMP

La visió ecologista davant les mobilitzacions
dels agricultors

Lliga per a la
defensa del
patrimoni natural

www.depana.org

2/2024
Nº 44

JUNTA DIRECTIVA

President
Josep Mª Carrera Alpuente

Vicepresident
José Antonio García Moreno

Secretària General
Francesc Espinal Trias

Tresorer
Lluís-Xavier Toldrà Bastida

Vocals
Marc Alonso Martínez
Clara Casabona Amat
Montserrat Jané Vidal
Sònia Lozano Goldenberger
Mireia Olivé Obradors
Alonso Pallí Aguilera

PROU D'EXTRACCIONS D'AIGUA AL MONTSENY!

Al Montseny hi ha aigua i, malgrat les poques dades accessibles a la ciutadania, sembla que en gran quantitat. Ens referim a l'aqüífer Montseny-Guilleries, una massa d'aigua semiconfinada a causa de la baixa permeabilitat de la geologia montsenyenca i situada entre les fissures de les roques granítiques del paleozoic. Un informe de l'ACA de l'any 2020 el descriu com un aquífer fracturat de productivitat moderada i reconeix que s'hauria de treballar per a la millora de la seva cartografia¹. El mateix informe apunta la possibilitat que estigui associat als aquífers al·luvials de l'alta i mitjana Tordera i al de la riera d'Arbúcies. Malgrat aquest informe, cap administració ha efectuat un estudi mediambiental sobre les repercussions de l'extracció contínua d'aigua. Aquesta ha estat una de les reivindicacions sobre les quals ha treballat la Coordinadora per a la Salvaguarda del Montseny (CSM). Fa anys que demanem davant de les administracions competents una moratòria davant de les noves extraccions, fins que es faci un estudi piezomètric que determini la quantitat d'aigua restant.

L'accés a aquest aquífer implica l'obertura de pous d'entre 150 i 200 metres de fondària, els quals estan situats en terrenys propietat de les 5 empreses embotelladores que treballen al massís, regides encara en els nostres dies per la Llei de Mines de 1973 (Ley 22/1973 del 21 de juliol), que atribueix el dret preferent d'explotació als propietaris dels terrenys fins a l'esgotament del recurs mineral i/o a perpetuïtat. Aquestes propietats estan situades a les zones preferents de recàrrega cartografiades al massís, fet pel qual no és estrany que aquestes cinc empreses tinguin pous al municipi d'Arbúcies, encara que també en trobem a Espinelves, Osor, Sant Hilari de Sacalm i, el cas especial, a Sant Esteve de Palautordera. La manca de transparència del Departament de mines ha dificultat l'accés a la

informació sobre el volum d'aigua autoritzat en el permís d'extracció, així com el nombre i la fondària dels pous. Entitats ecologistes, premsa i fins i tot un ajuntament han intentat accedir a aquestes dades i, només en dos casos, s'ha permès l'accés a la documentació durant una hora i sense permís per fer cap còpia ni fotografia. Malgrat la dificultat d'aquesta investigació s'ha pogut descobrir que en el cas de la planta de Fonteny SL, propietat del grup Fontaga SA i situada al municipi de Sant Esteve de Palautordera, els pous que cita la documentació de què disposa el departament de mines mencionen un pou de 8 metres de fondària i un altre de 10 metres, els quals impossibiliten l'accés a l'aqüífer Montseny-Guilleries, per la qual cosa la intenció de l'empresa sembla a primera vista l'extracció d'aigua de l'aqüífer al·luvial del curs mitjà de la Tordera.

COMPTAR ELS LITRES EXTRETS

En tot cas, les úniques dades publicades són les que emet ACEA, la patronal de les empreses envasadores d'aigua, fet que ha portat a la CSM i al Col·lectiu AiguaClara d'Arbúcies, col·lectiu format per sòcies de la CSM residents a Arbúcies i altres veïnes del municipi, a comptar els litres extrets organitzant grups de vigilància a la sortida d'aquestes plantes embotelladores. La previsió és fer públiques aquestes dades en acabar l'any 2024.

Des de la CSM considerem l'aqüífer Montseny-Guilleries una reserva d'aigua necessària en un país on la sequera és estructural. Per això, com a entitat i com a membres de la Cimera Social de l'Aigua, reclamem la moratòria de noves extraccions, la transparència de dades i la realització d'estudis mediambientals. L'aigua és un dret bàsic. Mai pot ser objecte de negoci i d'especulació.

◆ **Coordinadora per a la Salvaguarda del Montseny**

(1) https://info.aca.gencat.cat/ca/aca/informacio/geco/plans-programes/PDG/CA/01-01_Annex01_Llistat_tipologia_MA.pdf

L'Agró Negre - Número 44

Edita: **DEPANA**
C/ Sant Salvador 97
08024 Barcelona
Tel. 93 2104679 - Fax 93 2850426
www.depana.org

Consell de Redacció:
Toni Aparicio, Jordi Cebrían,
Joan Cuyàs, Montserrat Jané,
Joan Maluquer, Lluís-Xavier Toldrà,
Gerard Viader

Edició i maquetació: Oriol Muntané

Fotos de portada: Collita de cereals.
Foto: Roger Sanmartí

La revista té una periodicitat semestral, i un tiratge de 1200 exemplars que s'envien gratuïtament als socis de l'entitat, i a les principals institucions i ONGs.

La seva finalitat és la sensibilització ambiental i la difusió de les activitats que DEPANA porta a terme, i està oberta a les reflexions respectuoses de qualsevol persona implicada en la lluita per a la sostenibilitat. La publicació no es fa responsable de les opinions dels seus col·laboradors.

Fe d'errates del número 43:
- Pàgina 12: Peu de foto: Sergi al Parc del Cadí-Moixeró
- Pàgina 24: L'autora de la fotografia és Pilar Montserrat

Imprimeix: *Impremta Gràfiques Robert* en paper ecològic BIO-TOP

Dipòsit legal: B-48225-2009

Amb el govern en funcions i al final del curs polític de juliol, l'Acord GOV/165/2024 va aprovar l'ampliació de la Zona d'especial protecció per a les aus (ZEPA) al Delta del Llobregat. A empentes i rodolons, la Generalitat compleix per fi amb les seves obligacions, si més no a nivell formal. A grans trets, l'aprovació és una bona notícia, que arriba amb ni més ni menys que 12 anys de retard, però arriba... La ZEPA passa de 935,05 ha a 2.407 ha, tot incloent paratges presents en el dia a dia reivindicatiu de DEPANA, com ara els camps de Cal Nani, ca l'Inglada o l'Olla del Rei.

És un acte de justícia ambiental protegir i adequar la reparació dels ecosistemes del Delta per a la seva persistència en el temps. Que no ha estat fàcil, ja ho sabem. Que aquesta bona notícia no hauria existit sense el requeriment exprés de la Comissió Europea de 2021, és obvi. Que hi havien amenaces serioses de pèrdua de fons europeus per aquesta manca de designació, segurament. Que els profetes del ciment han mogut cel i terra per evitar-ho, no n'hi ha cap dubte. Però finalment un context polític força volàtil i estrany ha propiciat aquesta aprovació que només té un únic origen: la tasca de DEPANA. Gràcies a aquesta feina de travessa en clamorosa solitud del desert deltaic (amb l'excepció de SEO), formalment s'alineen uns quants astres que han de contribuir a la salvaguarda d'aquestes 2.407,12 ha dels municipis del Prat de Llobregat, Sant Boi de Llobregat, Gavà, Viladecans, Castelldefels, Santa Coloma de Cervelló, Sant Vicenç dels Horts, Molins de Rei, Sant Feliu de Llobregat, Sant Joan Despí, l'Hospitalet de Llobregat i Barcelona.

Evidentment que no està preservat tot el que hi hauria de ser, i que també queden uns quants serrells de la lletra petita de l'Acord. Coses tan paradoxals com respectar els hàbitats naturals i "promoure la innovació i la intensificació sostenible del Delta del Llobregat, especialment en els sistemes de producció d'aliments eficients i d'alt valor natural", ja veurem com s'articula... Però això ja serà continuar picant pedra com sempre, sense oblidar que les amenaces per al Delta segueixen totes incòlumes, ampliació de l'aeroport inclosa. De moment, com va escriure fa 30 anys el nostre enyorat consoci i advocat Eduard Moreno podem proclamar "Salve, Delta!"

◆ La Junta Directiva de DEPANA

RECUPERACIÓ DELS AIGUAMOLLS A CAN SABADELL

Una actuació dels anys 2007-2008 de l'aeroport de Barcelona al paratge de Can Sabadell (Viladecans) va destruir-ne parcialment els aiguamolls. En concret s'hi van bastir un seguit d'aparcaments per a cotxes i autobusos a banda i banda del traçat actual de la C-31, tot ocupant unes 9 Ha (tal com ja s'ha publicat en altres números de l'AN). Es dona la circumstància que aquest lloc havia estat especialment designat com a "mesura compensatòria" a causa de l'ampliació de l'aeroport del Prat de Llobregat dins la Declaració d'impacte ambiental (DIA) de gener de 2002. D'aquesta manera es "garantia" la continuïtat territorial del Remolar amb Can Sabadell, atesa la seva condició de corredor biològic.

Tanmateix, com hem comentat abans, AENA va "oblidar-se" dels condicionants que ella mateixa es va autoimposar a la DIA i va asfaltar aquest indret. Després de molts anys d'anades i vingudes amb escrits per part de DEPANA i denúncies davant la Fiscalia, la denegació de llicència d'un bar i d'una explotació de rentat de cotxes en part d'aquesta superfície per l'Ajuntament de Viladecans (per incompatibilitat urbanística en ser ZEPA), va precipitar la declaració formal d'il·legalitat de tota la pastilla encimentada. A aquest fet cal afegir-hi la tasca de DEPANA davant la Comissió de la UE, que ha estat clau per deixar sense opció l'ens aeroportuari, el qual volia mantenir les esplanades en format dur. La

nova notícia és que a l'estiu de 2024 ha culminat la desconstrucció i naturalització d'una primera peça d'aquest sector (2 Ha, conegudes com a "pàrquing VIP"), fruit d'un acord de col·laboració entre l'Ajuntament i Aena. En breu s'executarà el desasfaltar i recuperació de tots els aparcament per sobre de la C-31 i, en una fase posterior, s'executaran les que queden al cantó de mar de l'autovia (l'antiga benzineria K11). Malgrat els 16 anys sepultat sota el quitrà, sembla que finalment reapareixerà tot el corredor biològic i Can Sabadell seguirà preservat complet com a ZEPA i en condicions de plena naturalitat.

◆ **Lluís X. Toldrà**

Depana i altres col·lectius ecologistes el demanen amb rang de Vicepresidència a Catalunya

CAL UN DEPARTAMENT DE MEDI AMBIENT

La crisi climàtica i la destrucció ambiental que afecten Catalunya ha motivat a diversos col·lectius ecologistes a exigir la creació d'un Departament de Medi Ambient amb rang de vicepresidència per dotar de prioritat política les qüestions ambientals i garantir-ne la resposta adient.

Actualment Catalunya pateix una greu destrucció ambiental provocada per unes polítiques econòmiques que promouen l'ús insaciable dels recursos finits i la depredació del territori. La manca d'una Conselleria de Medi Ambient independent, amb la capacitat de prendre mesures efectives, agreuja la crisi ambiental, empitjorada pels efectes del canvi climàtic. En resposta a aquesta situació, diversos col·lectius ecologistes catalans han intensificat les seves demandes per una acció política més estructural, proposant la creació d'un Departament de Medi Ambient amb rang de vicepresidència dins del govern de la Generalitat.

El context històric

Les competències mediambientals a Catalunya han estat repartides entre diverses conselleries, sovint subordinades a altres àrees com urbanisme, indústria o agricultura, fet que ha impedit l'adopció d'una política ambiental coherent i ambiciosa. Aquesta fragmentació ha complicat la gestió integral dels reptes ecològics que afronta el territori.

Els col·lectius ecologistes considerem que una Conselleria de Medi Ambient independent seria essencial per garantir la prioritat política i pressupostària necessàries. Aquesta conselleria unificaria les polítiques de protecció de la natura, gestió sostenible dels recursos, lluita contra el canvi climàtic i la descarbonització.

Cinc arguments a favor

1. Coherència en les polítiques mediambientals: Una conselleria específica permetria una planificació més integrada, evitant la contradicció entre polítiques sectorials, especialment en conflictes entre desenvolupament econòmic i conservació ambiental.

2. Prioritat política i pressupostària: Sovint, les polítiques ambientals queden relegades a un segon pla. Un departament independent garantiria recursos suficients per implementar mesures reals i efectives.

3. Resposta al canvi climàtic: Davant del major repte del nostre temps,

Catalunya necessita un lideratge clar en la transició energètica cap a models sostenibles que mitiguin els efectes del canvi climàtic.

4. Protecció de la biodiversitat i els espais naturals: Amb una riquesa natural important però amenaçada, la creació d'aquest departament asseguraria una protecció més forta dels espais naturals i la biodiversitat.

5. Participació ciutadana i educació ambiental: Els ecologistes també demanem una conselleria que fomenti la implicació de la ciutadania i promogui l'educació ambiental per construir una societat compromesa amb la preservació del medi ambient.

Aquesta proposta també implica una legislació més robusta i mecanismes de control estrictes per garantir que les polítiques ambientals no siguin només declaracions d'intencions, sinó compromisos reals per afrontar els reptes ecològics actuals.

◆ **Montserrat Jané**

Una llei perillosa per a la salut dels nostres rius

INTENT DE PRIVATITZAR LA PESCA CONTINENTAL

Malgrat que la llei de privatització de la pesca va ser retirada, les plataformes en defensa dels nostres rius es mantenen alerta per evitar futurs intents de privatització i segueixen impulsant la sostenibilitat en la pesca.

A l'any 2009 es va aprovar la primera llei de pesca continental de Catalunya (Llei 22/2009, de 23 de desembre, d'ordenació sostenible de la pesca en aigües continentals). Més tard, el nou govern sorgit de les eleccions li "passà la garlopa" a la nova llei descafeïnant alguns articles. Per exemple, reduint l'import de les sancions per episodis relacionats amb abocaments il·legals, accidents fortuïts, etc., o per capturar espècies piscícoles de forma irregular.

Havien passat catorze anys i encara restava pendent disposar del Reglament que desenvolupa aquesta llei. Durant aquest temps s'havia anunciat algun intent, però cap va arribar a ser presentat en temps i forma a informació pública.

A finals del 2023 la Direcció General va iniciar un procés participatiu de l'esborrany del reglament de pesca en aigües continentals i, el febrer del 2024, va presentar-lo a informació pública. La sorpresa va ser important al veure's que l'esborrany contemplava la privatització de trams de pesca dins del domini públic hidràulic. Aquest astorament va augmentar al llegir que aquests concessionaris disposarien de piscifactories privades per a repoblar els seus trams. Increïble!!! Crear piscifactories privades per repoblar aquests trams és un despropòsit de grans dimensions. Les repoblacions comporten riscos per al medi ambient (introducció de virus i altres malalties, traslocació d'espècies, intrusió

genètica, etc.). Es bo recordar que en els rius catalans la quantitat d'espècies exòtiques (al·lòctones) guanyen per golejada a les natives (autoctònes).

La Federació Catalana de Pesca i Càsting (FCPiC) i l'AEMS-Rius amb Vida en diverses ocasions vam insistir davant la Direcció General en la necessitat de retirar aquests punts del Reglament. Però al veure que tot i els informes jurídics contraris a la legalitat de la referida privatització no s'entrava a raons, vam decidir crear una plataforma d'oposició a la privatització, la qual va ser un èxit. Gràcies a la FCPiC, es van incorporar les Societats de Pescadors i l'Associació de Guies de Pesca. Des de l'AEMS-Rius amb Vida, vam contactar amb diverses entitats ecologistes i ràpidament es van afegir DEPANA, IPCENA, Red Natura Pirineu, Societat Catalana d'Herpetologia (SCH), etc.

Passats pocs dies d'ençà la seva constitució, diversos membres de la Plataforma ens vam reunir a Tremp per celebrar una reunió i després desplaçar-nos al petit municipi de Pont de Claverol. Vora el riu Noguera Pallaresa vam realitzar una manifestació tot llegint un manifest, amb l'assistència de la premsa i d'alcaldes dels pobles propers. Allí mateix vam acordar amb el alcaldes presents reunir-nos al Parlament amb tots els grups parlamentaris per exposar els problemes i també les il·legalitats que comportava aquesta privatització.

●●● *“És bo recordar que en els rius catalans la quantitat d'espècies exòtiques (al·lòctones) guanyen per golejada a les natives (autoctònes)”*

Poc després de la manifestació, ens reuníem la FCPiC i l'AEMS al Parlament amb els grups parlamentaris. Durant la reunió es va connectar per videoconferència el nostre assessor jurídic, en Pedro Brufao (professor de dret administratiu, especialitzat en concessions, normatives de pesca continental, etc.), qui va detallar totes les vulneracions de diverses lleis que comportava la referida privatització. La reunió va provocar la reacció dels grups polítics presents, els quals van manifestar el compromís d'eliminar de la llei l'articulat que pogués donar peu a nous intents de privatització.

La plataforma portava des de la data de la manifestació recollint moltes signatures arreu de l'Estat a fi d'alertar d'altres comunitats autònomes sobre el risc d'aquesta privatització.

Amb tota aquesta oposició, la Direcció General va convocar el Consell de Pesca, durant el qual se'ns va informar que retiraven del Reglament els punts de la privatització. Al dia següent una nota de premsa reproduïa la retirada, tot i que no deixava clar si era de forma definitiva. El cas és que el Reglament modificat no va ser presentat i amb el resultat de les últimes eleccions ha canviat el govern i consegüentment aquest Reglament dorm en un calaix. De tota manera, la feina no ha finalitzat.

La FCPiC i l'AEMS-Rius amb Vida seguirem treballant plegats i coordinats per evitar futurs intents de privatització i per seguir impulsant la sostenibilitat en la pesca i el bon estat ecològic en els nostres rius.

◆ Josep Grau

*Plataforma per la defensa dels nostres rius.
Foto © AEMS-Rius amb Vida*

10 demandes del Moviment Cimera Social de l'Aigua

PER UNA GESTIÓ JUSTA I SOSTENIBLE DE L'AIGUA

El moviment Cimera Social de l'Aigua reuneix activistes i entitats, entre les quals DEPANA, que treballem per garantir l'aigua com a dret humà fonamental, afrontant l'emergència climàtica i la mala gestió històrica.

El moviment Cimera Social de l'Aigua ha sorgit com una iniciativa clau davant la necessitat urgent de repensar la gestió de l'aigua, un recurs cada vegada més escàs i sotmès a pressions com l'explotació excessiva, la contaminació i la desigualtat d'accés. Aquesta plataforma agrupa activistes, organitzacions i comunitats que lluiten per la **justícia hídrica**, reivindicant que l'aigua sigui reconeguda com un **dret humà fonamental**.

A la IV Cimera Social de l'Aigua, celebrada el juny passat a Falset, es va aprovar un decàleg amb propostes per fer front a l'escassetat hídrica i la sequera a Catalunya. Aquestes són les principals mesures:

1. **Reducció de la demanda d'aigua** per adequar-la al context d'emergència climàtica.
2. **Accés a la informació** a través del monitoratge públic del consum d'aigua i auditories hídriques.
3. **Participació social** en la planificació de les Conques Internes de Catalunya (2028-2033).
4. **Garantia del Dret Humà a l'Aigua** amb gestió pública i democràtica.
5. **Prohibició dels transvasaments** i la interconnexió entre conques hidrogràfiques.
6. **Suspensió de projectes urbanístics** fins que s'executi la planificació hídrica.
7. **Reducció de l'agroramaderia intensiva**, establint moratòries sobre l'obertura de noves explotacions.
8. **Plans d'aprofitament d'aigües grises i pluvials** a tots els municipis.
9. **Protecció d'aqüífers i rius**, garantint cabals ecològics.
10. **Reconstituir el Departament de Medi Ambient** amb rang de vicepresidència.

Decàleg de propostes per fer front l'escassetat hídrica i la sequera a Catalunya

- 1 Reduir i adequar la demanda global d'aigua al context d'emergència climàtica
- 2 Garantir l'accés a la informació a través del monitoratge i d'auditories públiques
- 3 Garantir la participació d'agents socials en el nou cicle de planificació de Conques Internes de Catalunya
- 4 Garantir el dret a l'aigua i la gestió pública i democràtica de l'aigua
- 5 Prohibir els transvasaments i la interconnexió de conques hidrogràfiques
- 6 Aturar projectes urbanístics i nous desenvolupaments econòmics fins que no s'executi la nova planificació hídrica
- 7 Reduir l'agroramaderia industrial i intensiva i l'expansió de nous regadius
- 8 Impulsar l'aprofitament d'aigües grises i pluvials a través de la rehabilitació hídrica
- 9 Protegir els aqüífers i els rius, restaurar les masses contaminades i garantir els cabals ecològics
- 10 Reconstituir el Departament de Medi Ambient amb rang de vicepresidència i garantir la coherència entre departaments

Aquestes propostes es van presentar en una reunió al Parlament amb representants del **PSC, Junts, ERC, Comuns** i la **CUP**, amb l'objectiu d'incloure la qüestió de l'aigua en les

negociacions del nou govern. A més, la campanya **#NoEnRaja**, impulsada pel moviment, denuncia que la sequera que afecta Catalunya no és només conseqüència de la falta de

pluges, sinó d'una **mala gestió històrica de l'aigua**, que prioritza interessos econòmics per davant del bé comú.

◆ **Monserrat Jané**

Un perill per a la salut humana

CONTAMINACIÓ PER CROMITES

DEPANA denuncia la presència de compostos altament contaminants, com les cromites, on està previst construir l'autopista de camions que ha d'arribar fins al port, tot una amenaça per a la salut pública i una font de contaminació de les aigües freàtiques.

A principis dels anys 50, l'antiga fàbrica de Processos Electrolítics SA (PESA) es va instal·lar al Prat de Llobregat, a curta distància del riu. Durant més de 40 anys aquesta fàbrica va produir sals de crom per a processos electrolítics. La síntesi es realitzava a partir de minerals de crom barrejats amb d'altres com plom i ferro. Com a conseqüència del procés productiu s'acumularen grans quantitats d'escòries mineres de crom, tant trivalent com hexavalent. La majoria d'aquests minerals són perillosos per a la salut humana i per a les aigües freàtiques. De tots ells, el que presenta més perillositat per a la salut és el crom hexavalent, que està considerat cancerigen. A més, per contacte o inhalació, pot provocar asma i fins i tot la dissolució de tabic nasal. Són les cromites de la pel·lícula "Erin Brockovich"...

Tones de residus van quedar al sòl i subsòl

La contaminació produïda per aquesta factoria va ser perseguida per la Fiscalia als anys 80 i, finalment, es va substanciar un procés penal pel qual van ser condemnats diversos responsables. La fàbrica va tancar i va ser derruïda a principis dels noranta. Tones de residus de la seva activitat van quedar tanmateix al sòl i subsòl. Les escòries de cromites i altres metalls que es van anar produint

José García amb a la premsa. Foto © Depana

com a residu del procés productiu al llarg d'anys, van arribar a tal volum que els responsables de l'empresa van optar per colgar-les en abocadors il·legals al llarg de terraplens arran dels marges del Llobregat entre la factoria i la desembocadura del riu. No obstant això, l'acumulació més gran d'aquests abocaments il·legals es va produir en les proximitats de la indústria.

●●● *“La majoria d'aquests minerals són perillosos per a la salut humana i per a les aigües freàtiques”*

L'any 2010 DEPANA rep la informació de la troballa de dipòsits de cromites durant l'execució de les obres de construcció de l'anomenat Parc Fluvial del Llobregat al tram urbà d'aquest riu en passar pel Prat de Llobregat, prova que es van gestionar malament aquests residus a ambdós costats del riu. Finalment, DEPANA va poder fixar els focus contaminadors principals encara presents en una franja d'entre dues i tres hectàrees (amb un gruix de farciment d'entre un i tres metres de terres contaminades). També es van detectar focus tòxics complementaris aigües amunt del pont de Mercabarna i fins al pont de la RENFE. Després de la constatació moderna d'aquests abocaments contaminants i l'estimació del seu volum, atès que es tracta d'una zona per on transcorrerà el traçat viari i ferroviari previst per als accessos als nous molls del Port de Barcelona, vam decidir

Contaminació per cromites. Foto © Depana

posar aquests fets en coneixement de la Fiscalia del TSJC.

Com ja hem assenyalat, sobre la zona contaminada descoberta per DEPANA està previst bastir-hi un tram de la nova autopista de camions, que ha d'arribar fins al Port. També s'hi projecta el traçat d'una part dels accessos ferroviaris al Port, així com interconnexions entre les diferents estacions ferroviàries. En tots aquests anys la situació a la zona s'ha anat degradant. En els darrers tres anys la zona més propera a l'abocador de cromites s'ha omplert d'hortos il·legals, zones de "segona" o primera residència i magatzems de coses molt inversemblants. L'accés a tots aquests llocs només es pot produir per sobre o al llarg de la zona de cromites. També cal remarcar a les proximitats s'ubiquen activitats com l'hotel Alfa (150 metres), les naus de Mercabarna (250 metres), un pàdel, un poliesportiu i zones ja habitades (750 metres), a banda dels nous edificis residencials de l'ARE "Prat Sud". La pols de les sals de crom és molt fina i amb la sequera que hi ha hagut, qualsevol cop de vent pot aixecar-la i fer-la volar. La majoria de sals pugen després de les pluges per capil·laritat. Posteriorment s'assequen i finalment són transportades per l'aire, les sabates dels caminants o les rodes dels cotxes i bicicletes que transiten per la zona.

◆ DEPANA

Els impactes brutals de l'abocador del Garraf

CRIT D'ALARMA PELS AVENCOS OFEGATS

L'abocador del Garraf ha generat un problema mediambiental de primer ordre, en provocar atmosferes contaminades i fugues de tòxics perillosos, que han afectat severament els emblemàtics avencs del parc natural, com s'explica en aquest esferèidor article.

L'any 1974 es va inaugurar l'abocador del Garraf, situat a la Vall de Joan, entre els termes de Begues i Gavà, en el massís de Garraf i dins del Parc del Garraf (creat l'any 1987). El massís del Garraf està situat a pocs quilòmetres al sud de Barcelona i representa el bressol de l'espeleologia catalana. Es disposa en forma de penedra, amb una alçada mitjana de 300 m, on es desenvolupa un paisatge càrstic icònic, amb més de 50 avencs de 40 o més metres de profunditat.

Quan es va anunciar el projecte de l'abocador l'any 1972, espeleòlegs, geòlegs, botànics, ecòlegs i altres experts vinculats a la Universitat van advertir que construir un abocador d'escombraries en un massís càrstic era una bestiesa ambiental, i el rebuig social que va generar va suposar la primera mobilització ecologista a Catalunya. Però el govern de la dictadura no en va fer cap cas i va iniciar el projecte d'abocador. Tan sols 5 anys després, l'any 1979, l'espeleòleg Xavier Claramunt moria per una explosió de gas metà dins d'un avenc. L'abocador però no es va clausurar fins l'any 2006, quan després d'haver abocat quasi 27 milions de tones de deixalles en 33 anys ja no n'hi cabien més. Aquella vall abrupta, fonda i encaixada s'havia convertit pràcticament

●●● *“Quan es va anunciar el projecte de l'abocador l'any 1972, els experts van advertir que construir un abocador d'escombraries en un massís càrstic era una bestiesa ambiental, i el rebuig social que va generar va suposar la primera mobilització ecologista a Catalunya”*

en una plana plena de porqueria i tòxics de tota mena, els lixivats de la qual es filtraven al subsòl pels avencs i esquerdes que tapava. Amb el pas dels anys, diversos pous del poble de Garraf (fins a 7 km de distància de l'abocador) es van contaminar i van deixar de ser potables.

Primer projecte de restauració

L'any 2007 es va aprovar el primer projecte de restauració, i el 2016 el darrer, que amb modificacions posteriors, fruit de diverses al·legacions presentades, gestiona l'AMB. Tot seguit s'inicia el segellat impermeable de la coberta per a evitar filtracions de l'aigua de pluja i, l'any següent (2017), ja es detecta l'inici de la contaminació dels avencs.

Des del 2017, durant els treballs de clausura, l'abocador va anar reduint l'extracció forçada de gas fins cessar-la, al mateix temps que es realitzava la coberta de la impermeabilització superior. La restitució de la xarxa d'extracció es programà per a l'última fase de restauració. Aquesta situació va convertir l'abocador en una olla a pressió, on els gasos van acabar migrant del propi vas, contaminant tant el subsòl (les atmosferes dels avencs) com a l'atmosfera exterior.

A partir del 2017 es varen contaminar les atmosferes d'avencs molt emblemàtics. Amb l'objectiu d'estudiar l'origen d'aquesta contaminació, el 2018 es constitueix un grup de treball (la Federació Catalana d'Espeleologia, el Consell Català de l'Esport, les universitats de Barcelona i d'Almeria i l'Institut Geològic i Miner d'Espanya) que constata que l'origen de les atmosferes contaminades eren els gasos de l'abocador, establint-se un radi d'afectació de 3 km.

La surgència submarina de la Falconera

La contaminació també es detecta a la surgència submarina de la Falconera, a ponent del poble de Garraf, amb importants episodis de mala olor que arriben al poble. A novembre de 2018

●●● *“L'abocador no es va clausurar fins l'any 2006, quan després d'haver abocat quasi 27 milions de tones de deixalles en 33 anys ja no n'hi cabien més. Aquella vall s'havia convertit en una plana plena de porqueria i tòxics de tota mena”*

el Consell Metropolità de l'AMB declara l'emergència dels treballs de clausura indicant que “s'ha prohibit el bany i la pràctica d'activitats nàutiques i esportives a la zona de la Falconera, en identificar compostos orgànics traçadors d'impacte d'abocadors urbans que poden tenir una afectació al medi i a la salut”. Es crea també una comissió tècnica on participen diverses entitats i associacions veïnals dels pobles afectats, conjuntament amb l'AMB i l'Agència de Residus de Catalunya i les empreses responsables de les obres de clausura. S'informa periòdicament de l'estat de l'abocador, dels indicadors mesurats i es fan diverses visites.

D'altra banda, els estudis encarregats per l'AMB detecten combustió interna, que avui dia encara persisteix. Entre el 10 i el 15 de maig de 2021 els sismògrafs i alguns veïns detecten petits moviments al subsòl, destacant el terratrèmol del dia 11 que genera desperfectes en algunes cases de la Plana Novella. El ICGC descarta l'origen tectònic, i tampoc coincideix amb voladures a cap pedrera del massís. Se sospita que estigui relacionat amb la injecció de nitrogen líquid per a extingir la combustió interna que l'AMB havia iniciat, hipòtesi que l'AMB rebutja sense donar una explicació raonable. En tot cas la injecció es va aturar i els moviments sísmics no es van reproduir.

Imatge d'arxiu de l'avenc Emili Sabaté de Sitges, un dels espais tancats. Foto Diari AVUI

La situació actual

Avui dia, a 2024, les atmosferes dels avencs que es troben a nivells letals presenten percentatges d'oxigen inferiors al 10%, concentracions de diòxid de carboni superiors al 5%, metà a nivell explosiu, presència de monòxid de carboni i concentracions elevades de compostos orgànics volàtils (molt tòxics).

La contaminació atmosfèrica que genera l'abocador va més enllà del seu impacte al subsòl: el gas que no és captat per les instal·lacions acaba sortint de forma difusa a la superfície a través del carst. El compostos més pesats, com el CO₂, es distribueixen segons la topografia, de manera que a les valls es registren sobreconcentracions de CO₂ (al voltant dels 470 ppm de CO₂, quan les immissions mitjanes són de l'ordre de 430 ppm de CO₂). S'estima que l'abocador dispersa a l'atmosfera unes 400.000 t de CO₂ equivalents anuals (equivalent al consum de 100.000 cotxes). El gas de l'abocador es dispersa arrossegant components minoritaris, altament perillosos per a la salut, com els terpens, mercaptans, amines, benzè, toluè, xilens, etc.. Aquest tipus de substàncies tenen diferents impactes i toxicitat per a l'organisme humà com són la neurotoxicitat i la irritació cutània i respiratòria. Poden produir malformacions fetals i induir avortaments. Algunes d'aquestes substàncies són hipertòxiques,

●●● *“S'estima que l'abocador dispersa a l'atmosfera unes 400.000 t CO₂ equivalents anuals (equivalent a 100.000 cotxes)”*

depressores del sistema nerviós central i fins i tot psicodèliques. De manera crònica poden afectar fetge i ronyons, poden ser cancerígenes i fins i tot, alguna, letal a dosis altes. També poden tenir impacte cardiovascular: arítmies, hipotensió o, fins i tot, sumar-se als efectes d'un altre tipus de contaminació important en aquesta zona geogràfica com són les partícules grans, mitjanes i petites (PM10, PM2,5). El mateix CO₂, encara a dosis moderades, té efectes fisiològics a nivell cardiovascular i que es manifesten modificant la Variabilitat Cardíaca (HRV) (Yzaguirre et al, 2016).

L'estudi dels indicadors permet observar com la combustió interna, la contaminació del subsòl i dels avencs així com la presència de lixiviat a la surgència submarina de la Falconera es van estenent, però no es prenen mesures addicionals per part dels responsables per revertir-ho ni aturar-ho. Des de 2019, la Unió Muntanyenca Eramprunyà, el grup ecologista Quercus i el Centre d'Estudis Beguetans organitzen diverses xerrades i taules rodones a Begues i Gavà per informar la població, a les quals no assisteix cap responsable de l'abocador ni cap polític municipal, malgrat haver estat convidats.

Efectes sobre la fauna cavernícola

És sabut que un patrimoni de gran valor del massís de Garraf és la seva fauna cavernícola, amb nombroses espècies protegides i amenaçades, tant de ratpenats com d'invertebrats, d'entre les quals algunes espècies són endèmiques. Com està afectant la hipòxia i la contaminació de les cavitats a aquestes espècies? Si el terratrèmol està relacionat amb la injecció de nitrogen o una explosió de metà, com va afectar l'ona expansiva a la fauna cavernícola?.

●●● *“Aquest tipus de substàncies tenen diferents impactes i toxicitat a l'organisme humà com són la neurotoxicitat i la irritació cutània i respiratòria. Poden produir malformacions fetals i induir avortaments”*

Manifest

Donada la situació de degradació ambiental i l'angoixa amb la gestió de l'abocador, el col·lectiu d'amics, usuaris, grups ecologistes, centres de muntanya i espeleòlegs del Garraf, denunciem l'estat de contaminació dels avencs del Garraf i reclamem un pla de restitució urgentment. S'ha de revertir el desastre ambiental amb caràcter d'urgència, la reintegració de l'entorn requereix un pla de restitució, no solament l'àrea del mateix abocador, sinó també per tot l'entorn malmès, com els avencs i el sistema hidrològic del massís.

Demanem a tots els particulars o entitats que hi estiguin d'acord que s'adhereixin o donin suport al manifest, tal com s'indica al bloc <https://avencsofegats.blogspot.com/>. La intenció és aconseguir el màxim nombre d'entitats adherides i presentar als administradors i gestors la nostra disconformitat amb la situació actual.

◆ **Raúl Cano, Josep Maria Comas, Ignasi de Yzaguirre, Xavier Parellada i Silvia Ruiz**

Marta Gumà Bondia

Activisme i voluntariat: amb fermesa, conseqüència i dedicació

Sòcia de DEPANA des de l'any 2001, aviat es va incorporar al Grup de tràfic d'espècies exòtiques i seguí molt activa en la protecció i tinença d'animals de família (anomenats «de companyia») i en d'altres campanyes. Ha representat DEPANA en múltiples reunions amb organismes de les Administracions, i també com a Vocal de Junta Directiva. Finalment, ha estat Presidenta, des del 2014 al març del 2022, superant algun període no pas fàcil i treballant per l'entitat amb fermesa, conseqüència i dedicació.

Amb afable conversa, transmet i encomana un doll d'entusiasme, convenciment i vitalitat, capaç d'aturar la noció del temps d'un lluminós matí tardoral.

Marta, d'aquell «Grup» va néixer ATTENTIO?

Exactament. Un projecte per a l'atenció i reubicació d'animals silvestres mantinguts en captivitat en condicions inadequades. Ja l'any 2001, amb un equip molt competent i actiu, vàrem endegar i dinamitzar les primeres campanyes per regular la tinença i abandonament d'animals exòtics, tortugues, lloros, mones de Berberia, etc.

I també la campanya «pas de l'Estret»?

Sí, perquè els ciutadans marroquins, que retornaven a la península acabades les vacances al seu país, sovint portaven animals silvestres, cries de mones, tortugues i d'altres, per tenir-los a casa. Vàrem aconseguir la col·laboració de l'Administració estatal i també del llavors únic centre de recuperació d'animals d'espècies CITES decomissades. Recordaràs les modèliques instal·lacions, que aquells anys vàrem mantenir a Ódena (Anoia) i a l'activíssim Josep Manel Rey, sens dubte. També, com a membres de la *International Barbary Macaque Coalition*, vam treballar per la conservació d'aquesta espècie en els seus territoris d'origen.

- Altres accions que vulguis remarcar?

- Doncs, aconseguir que s'admetessin els gossos al metro de BCN., la prohibició dels cirks amb exhibició d'animals silvestres, la restricció de la venda d'animals exòtics i la fi de la captura d'ocells fringíl·lids, pràctica del tot inacceptable i encara no totalment erradicada, adduint suposats motius tradicionals.

- I al Consell de Caça de Catalunya? Com a sola veu favorable a la fauna, entre un munt d'hostils?

- No pas. El mèrit ha estat sempre d'en Roger Sanmartí com a representant que ha assistit a les reunions. Però seguim intentant que es convoquin a més entitats.

A l'hora del sol, uns abeuradors, perfectament dissimulats entre l'abundant vegetació de la petita i lluminosa terrassa del pis on ens trobem, reben constantment un seguit de visitants: tallarols, verdums, pardals, etc, tranquils, i tan confiats com bons veïns.

El teu ocell preferit és?

El pardal. Hi veig la Natura més silvestre i viva al meu costat.

El paper del Zoo

Marta, badant i mirant els ocells, encara no hem parlat del ZOO!

Així és. Estic d'acord que el tema del ZOO és important i durant molts anys hem treballat per intentar que s'apliqués, a tot l'Estat, la Directiva Europea de conservació de la fauna silvestre als zoos i el desenvolupament d'un nou model de ZOO. Encara falta superar certs condicionants d'una visió massa empresarial/econòmica i orientar-la decididament als vessants conservacionistes i pedagògics, com un autèntic centre de conservació de la biodiversitat. Tanmateix, el Zoo, actualment, no compleix amb la normativa legal vigent.

I sense dofins!

Va ser un treball molt dur i pacient, però crec que, finalment, fins i tot ha fet escola entre gran part de la societat, que ja no veu els dofins com a «pallassos».

Marta Gumà

●●● *“La campanya dels dofins al zoo fins i tot ha fet escola entre gran part de la societat, que ja no veu els dofins com a «pallassos»”*

I ells acabaran els seus dies en unes instal·lacions més adequades en un zoo, a Grècia. Aquí, a BCN, patien un terrible estrès, motiu d'importantes patologies.

«Benestar animal» bé, però en granges i explotacions ramaderes?

D'aquest terme se'n fa un ús abusiu i inadequat, com del qualificatiu «sostenible». Fins a un cert punt, pot ser possible en ramaderia extensiva/ecològica. Però cal evitar al màxim el consum de carn i esforçar-se en defugir el hiperconsumisme a tots els nivells, com també el «consumisme de Natura». Sempre he intentat creure en els petits gestos.

I la relació amb l'Ajuntament de Barcelona?

DEPANA, com entitat de referència, és membre del Consell de Convivència, Defensa i Protecció dels Animals, on hi participo. Cal dir que les polítiques de benestar animal no s'apliquen des de fa uns anys. Hem interposat una demanda per l'emplaçament del nou CAACB. Els animals de la gossera estan en condicions absolutament lamentables i la gestió municipal en aquest tema és nefasta.

El tema dels «senglars urbans», el comentem o l'obviem?

Jo no em poso pas l'etiqueta de «radical», ni m'agrada cap altra etiqueta. Visc a la ciutat i intento assimilar les evidències científiques.

Pardal comú, l'ocell preferit de la Marta . Foto © Oriol Muntané

●●● *“Cal evitar tranquil·litzar la consciència amb el simple gest de llençar envasos al contenidor groc. No oblidem que, de les «tres erres», la més important és la primera: reduir el consum”*

Cal dir clarament que la regulació de les poblacions de senglars mitjançant la vacuna esterilitzant ha provat la seva eficàcia en quatre municipis, en contrast amb les perilloses batudes de les colles de caçadors, tot i que es requereix un període de 5 a 10 anys, per reduir-ne la població. Pel que fa a les colònies de gats comunitaris, és una temàtica que, ben gestionada, no hauria de generar problemes. El mètode CER (Captura, esterilització i retorn) té com a fita aconseguir 0 gats comunitaris a la ciutat, però altre cop es constata la mala gestió de l'Ajuntament.

●●● *“No considero que hi hagi superpoblació de gossos. Però manca una bona gestió municipal de la convivència amb ells a l'espai públic. Conviure amb gossos i/o gats millora la salut mental i física”*

Gossos i gats

Com també la superpoblació de gossos a BCN?

No considero que hi hagi superpoblació. Però manca una bona gestió municipal de la convivència amb ells a l'espai públic. Hi ha sobrada evidència científica que constata que conviure amb gossos i/o gats millora la salut mental i física (hipertensió arterial, cardiopaties, etc.). Vull pensar que hi ha un acord majoritari per acceptar i entendre que ells arriben a ser un membre més de la família. I també -com que m'ho preguntes- et diré que no estic a favor dels establiments

que promouen un hiperconsum que arriba a l'absurd, amb ofertes increïbles de tot tipus d'articles, productes, tractaments i serveis, probablement innecessaris. Rebutjo l'hiperconsum, no sols en relació al tema en qüestió, sinó en general.

M'agradaria -si tu vols- que em diguessis el nom d'un referent teu.

Te'n dic tres: de bon principi la meva mare, que em va ensenyar a estimar la Natura i a respectar tots els éssers vius, especialment els més vulnerables. En segon lloc, la Dian Fossey, la primatòloga que va ser assassinada per defensar el goril·la de muntanya. Sense ella, ni la seva mimsa població existiria. I en tercer lloc, però en primer com a referent exemplar, el nostre Vicepresident de DEPANA, José A. García Moreno, el més «històric», amic de tots, lluitador i defensor incansable del Delta del Llobregat.

La Platja Castell i el Delta del Llobregat

D'acord. I alguna acció remarcable pel que fa a la nostra entitat?

Així, tot d'una? Doncs la campanya que va aconseguir salvar la Platja Castell. Total implicació ciutadana, referèndum, acció jurídica, repercussió mediàtica, etc. Tot un exemple, en un espai únic: la Costa Brava. I també, la tenaç defensa del Delta del Llobregat i de l'ós bru.

Com valora la nostra flora propera?

La botànica no és el meu fort i no parlaré de l'arbrat barceloní. Et dic que m'admira la humil tossuderia de les herbes espontànies de carrer, de voreres, escocells, etc. La seva capacitat d'adaptació al trepig, a les agressions, a les esquerdes, la seva voluntat de permanència, dispersant llavors... Un conjunt de lliçons. M'agrada saber que a

Parcs i Jardins de BCN han posat en valor la presència entre nosaltres d'aquestes espècies i han suprimit la lluita amb herbicides contra elles.

Recordes algun càrrec públic amb consciència ambiental?

Bé, potser va ser una excepció puntual, entre el comú dels funcionaris públics, però en la campanya per erradicar la captura de fringíl·lids, recordo a Jordi Ruiz, del Dept. de M.A. de la GC. Va admetre que estava de part de nostra, tot i que es devia al càrrec. No m'estic pas de dir-ho.

A les escoles, els petits ja ensenyen als més grans el reciclatge. Com ho veus?

Molt bé! I tant que sí, però cal evitar tranquil·litzar la consciència amb el simple gest de llençar envasos al contenidor groc. No oblidem que, de les «tres erres» la més important és la primera: reduir el consum.

I el major repte ambiental?

La globalització dels residus plàstics en tots els ambients. Però hi podem lluitar.

Per acabar, pots dir algun espai natural que t'agradi en especial?

El mar. Tinc uns bonics records de la meva natació diària a Cala Marsal, a Mallorca.

Com et semblaria més adient celebrar el 50è aniversari de DEPANA?

Preparar i difondre un segon vídeo amb les lluites guanyades, per enfrontar el futur amb força. Ja en tenim un; per cert, molt ben fet.

Moltíssimes gràcies Marta! A reveure. Fins aviat! Sort i salut!

◆ **Joan Cuyàs Robinson**

Microreserves de papallones

Conservació activa de les espècies amenaçades de Catalunya

En aquest nou projecte l'associació Paisatges Vius coordina el desenvolupament d'accions de conservació i gestió dels hàbitats per a 25 de les 46 espècies de papallones diürnes amenaçades al nostre país. El projecte, pioner a Catalunya, pretén assentar les bases per a la conservació de les papallones amenaçades tot establint una xarxa de microreserves com a eina eficient per a la protecció a escala local de les poblacions d'aquestes espècies.

L'actual declivi dels insectes a escala global s'ha estudiat en diferents ocasions a través de les papallones diürnes. A Catalunya s'han observat tendències negatives per al 70% de la fauna, causades tant per factors climàtics com paisatgístics. El 2022 es va aprovar el Catàleg de fauna salvatge amenaçada de Catalunya en el qual apareixen 46 espècies de ropalòcers, de les quals 29 com a vulnerables (VU), 15 en perill (EN), 1 en perill crític (CR) i 1 regionalment extinta (RE). La distribució d'aquestes espècies es coneix només de forma aproximada, encara que ha augmentat enormement la darrera dècada gràcies a l'establiment de portals de ciència ciutadana per recollir observacions de caire naturalista.

Hi ha un subconjunt d'aquestes espècies la problemàtica de les quals es relaciona principalment amb un canvi paisatgístic als hàbitats on viuen. En molts casos es tracta de papallones especialistes, associades a una o unes poques plantes nutrícies que requereixen una gestió activa de l'hàbitat per mantenir unes densitats suficients i créixer en unes condicions adequades.

En diversos països europeus la creació de microreserves s'ha mostrat com una eina eficient per a conservar aquestes espècies, entenent les microreserves com espais de mida reduïda (entre pocs

metres quadrats i diverses hectàrees) on l'espècie objectiu hi desenvolupa el seu cicle vital i on es du a terme una gestió que té en compte els seus requeriments. L'establiment d'una microreserva implica sempre la participació del propietari o gestor de l'espai, ja sigui com a promotor o bé a través d'un acord de custòdia amb una entitat conservacionista.

Objectius del projecte

El projecte *Microreserves de papallones* té com a objectiu definir una estratègia de conservació de les papallones amenaçades a Catalunya basada, principalment, en l'establiment d'una xarxa de microreserves a través de la implicació coordinada de propietaris privats, entitats conservacionistes, grups de recerca i administracions. Per fer-ho, en els primers anys de projecte es van dur a terme una sèrie d'accions de planificació per establir les bases de l'estratègia:

- **Selecció de les espècies objectiu.** De les 46 espècies amenaçades incloses al Catàleg el projecte es centra únicament en 25, concretament aquelles les amenaces de les quals es poden abordar des de la gestió i la protecció d'espais, per tant, amb l'establiment de microreserves.

- **Fitxes de conservació.** Per a cada espècie objectiu s'ha elaborat una fitxa de conservació amb la informació necessària per a l'establiment i gestió de les microreserves. Les fitxes són accessibles al portal web del projecte: www.microreserves-papallones.org.

- **SIG.** S'ha elaborat un Sistema d'Informació Geogràfica amb la informació detallada i actualitzada de la distribució de les espècies amenaçades i dels espais prioritaris per a la seva conservació. Aquesta base de dades es va nodrint amb les dades que es van generant any rere any.

- **Models d'acords.** Els promotors de les microreserves acostumen a ser les entitats conservacionistes i científiques, o les administracions, tot establint acords amb els propietaris de les finques d'interès. S'han elaborat una sèrie de models d'acords de custòdia i de documents tècnics de gestió que estan a disposició d'aquestes entitats al mateix web del projecte.

Actuacions realitzades

El projecte té dues línies de treball principals: per una banda hi ha la realització de prospeccions per localitzar els punts de més interès de conservació

Imatge 1. Els tècnics del projecte a la microreserva de la Vall de Cabó, on hi ha 7 papallones amenaçades i són els mateixos propietaris (a banda i banda de la imatge) qui fan el seguiment de les papallones a través d'un itinerari del BMS.

Imatge 2. L'establiment de microreserves també garanteix la conservació d'hàbitats de gran interès com ara el ric mosaic de prats mediterranis per a la perlada de la filipèndula (Brenthis hecate) de Castellerçol, promogut per l'entitat Conservem el Moianès.

Imatge 3. Més de 30 voluntaris especialitzats van participar el 2023 en la prospecció de les papallones de Tarragona, fins aleshores un territori amb un dèficit d'informació important.

Imatge 4. En aquest espai en custòdia del Grup de Natura Freixe es va recuperar un conreu i s'hi va sembrar *Biscutella auriculata*, la planta nutricia de l'aurora dels guarets (*Zegris eupheme*).

de les papallones amenaçades i per l'altra la protecció d'aquests espais amb l'establiment de microreserves.

- **Prospeccions.** Al ser papallones escasses a dia d'avui encara hi ha molts buits de coneixement de la majoria de les espècies amenaçades, per això anualment es duen a terme prospeccions dirigides a millorar la informació d'espècies concretes (Imatge 3). El cas més destacat va ser la prospecció de l'aurora dels guarets del 2021, quan es va confirmar la desaparició de les totes les poblacions conegudes a Catalunya, excepte una, a Flix.
- **Establiment de microreserves.** Des del 2020 diferents entitats han establert una quinzena de microreserves per a 12 espècies amenaçades diferents. Precisament a Flix (Ribera d'Ebre) es va establir una microreserva prop d'on es va localitzar la única població de l'aurora dels guarets de Catalunya i s'hi va sembrar la seva planta nutricia una hectàrea, que serà gestionada com a guaret permanent (Imatge 4). La papallona que té més microreserves és la formiguera petita amb 4, totes al Ripollès, en les quals es retarda la seua sega per garantir que les erugues puguin finalitzar el seu cicle vital (Imatges 6 i 7). A la Vall de Cabó (Alt Urgell) hi ha una microreserva que és un autèntic hotspot

de papallones i acull fins a 7 espècies amenaçades diferents (Imatge 1)!

Seguiment de les microreserves

A totes les microreserves es fa un seguiment per disposar d'informació objectiva sobre com evoluciona la població al llarg del temps i avaluar la idoneïtat de la gestió implementada. Per fer-ho s'apliquen dos mètodes estandarditzats:

- **Itinerari BMS.** El protocol del Butterfly Monitoring Scheme es basa a mostrejar un itinerari predefinit, dividit en diferents seccions que transcorren per diferents hàbitats de la microreserva. El mostreig es repeteix cada quinze dies des de l'1 de març al 30 de setembre i a cada secció es compten el número de papallones de cada espècie.
- **Comptatges de 15 minuts.** Aquest sistema es basa en georeferenciar únicament els exemplars de l'espècie amenaçada objectiu que s'observen durant 15 minuts. Aplicar aquest esforç de mostreig constant, molt més senzill que l'itinerari BMS, permet comparar les dades al llarg del temps i entre diferents espais.

◆ Guillem Mas

Biòleg a l'associació Paisatges Vius

Imatge 5a. La donzella de la bistorta (*Boloria eunomia*)

Les molteres del Pirineu amb presència de les 5 espècies són una prioritat per a l'establiment de microreserves.

Imatge 5b. La moreneta torrentera (*Eumedonia eumedon*)

Imatge 6. En algunes microreserves, com el cas d'aquesta de *Pardines* per a la formiguera petita (*Phengaris alcon*), s'hi han instal·lat plafons informatius sobre la biologia de la papallona i les mesures de gestió que s'hi apliquen per a la seva conservació.

Imatge 7. La promoció de les plantes nutricies de les papallones amenaçades és l'objectiu principal a les microreserves, com el transplantament d'aquesta genciana (*Gentiana cruciata*), nutricia de la formiguera petita (*Phengaris alcon*), a una microreserva de Queralbs.

MALESTAR AL CAMP, HO PAGARÀ LA NATURA?

Les mobilitzacions dels agricultors i ramaders europeus en defensa dels seus interessos legítims no ens poden fer perdre de vista l'alarmant declivi en biodiversitat als nostres camps. En aquest article s'analitza en profunditat el que comporta la relaxació de les mesures medioambientals

Al llarg de la segona meitat del segle XX i fins als nostres dies, l'agricultura a Europa ha estat modelada en gran mesura per la Política Agrària Comuna (PAC), instaurada per primer cop l'any 1962 sota l'escenari econòmic d'escassetat alimentària generat per la Segona Guerra Mundial. Si bé es tracta d'una de les primeres polítiques comunes de la Unió Europea, va ser creada sota l'objectiu d'incrementar la producció agrícola i garantir la disponibilitat d'aliments a preus raonables, però també per contribuir a que els agricultors assolissin un nivell de vida just.

Després de successives reformes, i una vegada assegurada la producció d'aliments, la PAC va començar a abordar altres objectius, com ara les qüestions mediambientals i el desenvolupament rural.

L'última reforma de la PAC, l'anomenada "la nova PAC" s'aplicarà del 2023 al 2027 i representa un 25% del pressupost global de la UE. **Aquest nou període de programació pretén ser socialment més just, més verd i més adaptat a les condicions específiques del sector agrícola i ramader de cada país.** Si bé conserva elements essencials de la PAC anterior, passa a ser una política orientada a l'assoliment d'uns resultats concrets vinculats a tres objectius generals: un d'aquests objectius és fomentar un sector agrícola intel·ligent, competitiu, resiliència i diversificat, que garanteixi la seguretat alimentària; en segon lloc, ha de secundar i reforçar la protecció del medi ambient i la seva biodiversitat, així com l'acció pel clima per contribuir a aconseguir els objectius mediambientals i climàtics de la Unió, i finalment, ha d'enfortir el teixit socioeconòmic de les zones rurals.

Aquests objectius generals es desglossen al seu torn en nou objectius específics, basats en els tres pilars de la sostenibilitat i complementats amb un objectiu transversal comú de modernitzar el sector agrari a través del coneixement, la innovació i la digitalització en les zones rurals.

La PAC 2023-2027 contempla, en els pagaments directes als agricultors per donar suport a la seva activitat, un enfocament més flexible i orientat cap als "eco-esquemes", que permeten als agricultors seleccionar voluntàriament mesures sostenibles enlloc d'estar subjectes a una condicionalitat ambiental estricta més transversal. Aquesta flexibilitat ha estat presentada com una forma de fer la PAC més adaptable a les necessitats específiques dels agricultors i els diversos contextos agraris. A aquest enfocament, cal afegir-hi les accions vinculades al pilar del Desenvolupament Rural, que té per objectiu el foment de mesures voluntàries vinculades a projectes a llarg

termini que aborden qüestions com la sostenibilitat, la diversificació econòmica, la modernització agrícola i la preservació del medi ambient. Dins d'aquest pilar, es poden desenvolupar regionalment mesures orientades a realitzar pagaments agro-ambientals i climàtics per promoure pràctiques agrícoles específiques que conservin el medi ambient i/o combatin el canvi climàtic.

Les mobilitzacions del sector agrari

No obstant això, en els últims mesos, el sector agrícola europeu i català ha expressat el seu malestar amb importants mobilitzacions i ha posat sobre la taula

Mobilització a l'entrada de Barcelona. Foto © Joan López

●●● *“Un d’aquests objectius és fomentar un sector agrícola intel·ligent, competitiu, resilient i diversificat, que garanteixi la seguretat alimentària; però ha de secundar i reforçar la protecció del medi ambient i la seva biodiversitat”*

*L’agricultura extensiva, un hàbitat molt interessant per a la fauna.
Foto © Roger Sammartí*

diverses reivindicacions en relació, entre altres aspectes, amb els condicionants ambientals de la PAC actual. Les principals preocupacions i demandes han inclòs una major flexibilitat en l’aplicació de les mesures ambientals, millors incentius econòmics per adoptar les pràctiques sostenibles demandades, simplificació dels processos burocràtics i protecció de la producció local per assegurar que les noves exigències ambientals no afectin negativament la viabilitat de les explotacions locals, entre d’altres.

Aquestes reivindicacions arriben en un moment delicat per al sector agrícola europeu i català, que ha experimentat un increment important dels costos de producció, a banda de les alteracions dels mercats internacionals atribuïbles a conflictes geopolítics. A més, s’ha de tenir en compte que Catalunya ha arrossegat un període de tres anys de sequera que ha fet minvar les produccions. Aquesta conjunció d’esdeveniments i altres dinàmiques socioeconòmiques anteriors no resoltes, acaba generant una sèrie de dissortades conseqüències, com ara la disminució de la renda agrària i la desaparició progressiva de petites explotacions agràries i, en paral·lel, l’increment de les explotacions agràries de grans dimensions.

Amb un sector agrícola en crisi, part d’aquestes reivindicacions han estat acceptades per les administracions, i alguns requisits ambientals presents en la proposta inicial de la PAC han hagut de reduir-se o flexibilitzar-se. Alguns exemples d’aquests canvis són la reducció en la superfície destinada a guarets, la flexibilització en la necessitat de fer rotacions de cultius, la disminució

dels requisits per al manteniment i promoció d’elements no productius del paisatge agrícola, com ara els marges, i una flexibilització en les limitacions d’ús de fertilitzants i pesticides. Aquest fet és crític, ja que es tracta de pràctiques que són clau per al manteniment i promoció de la biodiversitat en els nostres paisatges agrícoles.

L’alarmant pèrdua de biodiversitat al camp

Aquests canvis no han deixat indiferents els sectors ambientalista i científic europeu, que observa com aquestes decisions poden tenir greus impactes en la capacitat de contrarestar l’alarmant pèrdua de biodiversitat que s’està produint en els ecosistemes agrícoles. La relaxació de les mesures ambientals pot traduir-se en una disminució de la protecció d’hàbitats agrícoles i afectar directament les seves espècies amenaçades, les quals tenim el compromís legal de conservar.

La comunitat científica explica i demostra que uns paisatges agrícoles més heterogenis i amb més biodiversitat són més resilents al canvi climàtic. Una major biodiversitat aporta millores en la fertilitat del sòl i efectua un control natural de plagues, reduint la necessitat d’usar fertilitzants i pesticides químics. La reducció o l’eliminació de l’ús de pesticides implica millors poblacions de pol·linitzadors, essencials per a la producció de fruits i llavors, de manera que la productivitat de l’explotació es veu incrementada a llarg termini.

Aquests beneficis fan que el manteniment de la biodiversitat en els nostres paisatges agrícoles sigui cada cop més

essencial per a una agricultura sostenible i productiva a llarg termini, i més encara en el context de canvi climàtic actual. Si bé al principi l’aplicació d’aquestes mesures poden resultar un repte, els beneficis que impliquen a llarg termini en la productivitat i resiliència dels sistemes agrícoles les fan indispensables per a la supervivència del sector.

●●● *“Es poden desenvolupar mesures orientades a realitzar pagaments agro-ambientals i climàtics per promoure pràctiques agrícoles específiques que conservin el medi ambient i/o combatin el canvi climàtic”*

El cas de l’agricultura catalana

Catalunya presenta una diversitat biològica molt important en el context europeu i acull una rica varietat d’ecosistemes i condicions ambientals, molts dels quals estan directament influïts per l’agricultura i la ramaderia que porta segles modelant els nostres paisatges. Les zones agrícoles i ramaderes de Catalunya inclouen des dels camps de cereals de secà de la Depressió Central fins les vinyes del Penedès, passant pels paisatges en mosaic a l’Empordà, les pastures d’alta muntanya dels Pirineus o els arrossars del Delta de l’Ebre, entre d’altres.

Manifestació pel centre de Barcelona. Foto © BTV

Aquesta diversitat de paisatges agrícoles i ramaders contribueix a la varietat d'hàbitats disponibles per a la fauna i la flora associades. Com altres zones mediterrànies, aquests paisatges a Catalunya es troben immersos des de fa dècades en un procés dual. Per una banda s'ha produït un progressiu abandonament de l'agricultura i la ramaderia extensiva en les zones menys productives i de relleu més abrupte, que ha provocat un increment de les masses forestals joves en molts d'aquests terrenys agro-ramaders abandonats. Per altra banda, en les zones més planes i amb més potencial productiu, l'agricultura i la ramaderia han experimentat un procés d'intensificació que ha permès augmentar substancialment la productivitat per unitat de superfície. Actualment, Catalunya és punta de llança a nivell europeu en sectors altament intensius i amb importants impactes ambientals associats, com el sector porcí, que representa el sector més important –amb el 36%– del valor monetari de la producció agrària catalana total.

●●● *“La relaxació de les mesures ambientals pot traduir-se en una disminució de la protecció d'hàbitats agrícoles i afectar directament les seves espècies amenaçades, les quals tenim el compromís legal de conservar”*

Declivi del 34% de les espècies agrícoles

Aquests canvis en els paisatges agro-ramaders catalans han comportat pèrdues en la biodiversitat associada. L'informe de l'Estat de la Natura a Catalunya 2020 va posar de manifest que les tendències poblacionals mitjanes d'espècies associades a ambients agrícoles i pradencs han sofert un declivi del 34% entre els anys 2002 i 2019. De forma més concreta, i en dos grups d'espècies especialistes d'aquests ambients, les davallades encara han estat més rellevants. Així, en consonància amb el que s'observa a la resta d'Europa i gràcies al Pla de Seguiment de Ropalòcers de Catalunya, s'ha constatat que les espècies de papallones associades a prats estan patint una davallada molt important quantificada en un 71% entre els anys 1995 i 2019. Aquesta davallada generalitzada no només implica una reducció alarmant de les poblacions sinó també extincions locals de poblacions de papallones ecològicament lligades als prats.

Un altre grup faunístic que ha sofert una forta davallada són els ocells esteparis lligats als ambients cerealístics de secà més extensius. Les dades de seguiment d'ocells de l'Institut Català d'Ornitologia posen de manifest que, tot i que els ocells d'ambients agrícoles en el seu conjunt presenten una tendència estable en el període 2002-2023, les poblacions de caire estèpic han disminuït de gairebé un 59% durant el mateix període. Aquestes davallades han comportat que un 28% del total d'espècies d'ocells catalogades a Catalunya com a “En Perill d'Extinció” siguin de caire estèpic.

El relaxament de les mesures ambientals en la nova PAC representa un repte

●●● *“S'ha constatat que les espècies de papallones associades a prats estan patint una davallada molt important quantificada en un 71% entre els anys 1995 i 2019”*

significatiu per a la conservació de la biodiversitat en les zones agrícoles de Catalunya. Tot i que els efectes finals dependran, en gran mesura, de la resposta dels agricultors i de la implementació de polítiques complementàries a nivell regional, existeix un risc clar que la biodiversitat pateixi si no es prenen mesures adequades.

Sisó (*Tetrax tetrax*). Foto © Oriol Muntané

●●● “Existeixen models productius que integren pràctiques respectuoses amb la biodiversitat agrícola i que són econòmicament rentables. Uns bons exemples en són l’agricultura i la ramaderia ecològiques, que a Catalunya s’han incrementat d’un 116% en 10 anys”

Gaig blau (*Coracias garrulus*). Foto © Oriol Muntané

Tot i que és possible, i molt necessari, incorporar millores en les pràctiques agrícoles dels models productius estàndard, que els facin més respectuosos sense que això faci minvar de forma significativa la viabilitat de les explotacions, aquests canvis poden no ser suficients si no es planteja un canvi més profund a nivell general, que integri noves pràctiques productives, i també de consum, respectuoses amb la biodiversitat i el medi ambient.

L’agricultura i ramaderia ecològica

Existeixen models productius que integren pràctiques respectuoses amb la biodiversitat agrícola i que són econòmicament rentables. Uns bons exemples en són l’agricultura i la ramaderia ecològiques, que a

Catalunya s’han incrementat d’un 116% en 10 anys (2013-2023), amb més de 5.000 operadors i 270.000 ha de superfície ecològica, i que continuen en un procés de creixement, el que pot ajudar a reduir l’impacte dels pesticides i fertilitzants al medi.

És crucial que les autoritats catalanes i el sector agrícola i ramader es comprometin a promoure i incentivar pràctiques agroramaderes que no només respectin sinó que també restaurin els ecosistemes i en millorin la seva biodiversitat. Els problemes del sector agrícola tenen moltes causes lligades als costos de producció, al paper de la gran distribució o als canvis en el hàbitats de consum de la societat, entre d’altres, però els condicionants ambientals no són ni

●●● “Actualment, Catalunya és punta de llança a nivell europeu en sectors altament intensius i amb importants impactes ambientals associats, com el sector porcí, que representa el sector més important”

de bon tros el principal problema del sector. Simplement són la baula més feble en un model global on els preus i la producció ho controlen tot.

Els anteriors programes de la PAC no han estat capaços, tot i estar dins dels seus objectius, de revertir la crisi de la biodiversitat en els espais agrícoles europeus. Aquest cop tampoc sembla que vagin pel bon camí. Els sistemes socioecològics agrícoles i ramaders poden ser més o menys resilents però estem cada cop més a prop del punt de no retorn, ja que les dinàmiques de canvi són molt ràpides en l’àmbit ambiental i social. El seguiment i l’avaluació dels impactes de la PAC seran fonamentals per avaluar les polítiques adoptades i afrontar, si hi ha voluntat política i social, nous escenaris de sostenibilitat ambiental i econòmica a llarg termini dels ecosistemes agrícoles catalans, on la biodiversitat entri en el procés de presa de decisions. El malestar del camp no el pot pagar la natura.

Reina zebra (*Iphiclides feisthamelii*). Foto © Jordi Cebrián

◆ **Gerard Bota,
Santi Mañosa,
Anna Surroca**

FRE A L'AEROPORT DE MONTIJO

Portugal abandona la construcció de l'aeroport de Montijo per preservar l'estuari del Tajo. Aquest espai, situat prop de Lisboa, ha rebut un respir després que el govern de Portugal anunciés la cancel·lació del projecte de construcció d'un nou aeroport en aquesta zona protegida per la Xarxa Natura 2000. La decisió és el fruit d'una campanya liderada per la Societat Portuguesa per a l'Estudi de les Aus (SPEA), amb el suport de ClientEarth i altres vuit ONG. Aquests col·lectius van impulsar una demanda judicial, a la qual es va sumar el Fiscal Públic de Portugal, fet que va obligar el govern a reconsiderar i finalment cancel·lar el projecte.

EL REC COMTAL: UN ESPAI NATURAL PER PRESERVAR

El Rec Comtal, un antic canal hidràulic construït durant l'època romana per portar aigua del riu Besòs a Barcelona, manté alguns trams visibles als barris de Sant Andreu i Nou Barris. Tot i el seu valor històric, gran part ha quedat cobert o desmantellat per la urbanització de la ciutat. Grups veïnals reclamen la seva preservació com a espai cultural, natural i comunitari.

Associacions com La Plataforma per la Defensa del Rec Comtal lluiten per preservar-lo, no només com un patrimoni arqueològic, sinó com un espai natural amb potencial educatiu, lúdic i ambiental. Aquest col·lectiu veu el rec com una oportunitat per crear un pulmó verd per a la comunitat, un lloc de trobada i connexió amb la natura enmig de la ciutat. Demanen a les administracions el seu suport per conservar aquest tresor històric i natural. ◆

El Rec Comtal al seu pas per Sant Andreu de Palomar, actual carrer Cinca a tocar del Sot dels Paletes. Autor desconegut. Fons Assumpció Castellet.

EDUARD MORENO; IN MEMORIAM

El dissabte 4 de maig va traspasar n'Eduard Moreno, advocat urbanista i persona d'una gran qualitat humana. Destacava per la seva honestedat i per la defensa dels interessos generals enfront dels grans lobbies i institucions de poder. A finals dels anys 80 i durant els 90 va col·laborar intensament amb Depana, arribant a formar part del Consell Assessor. Aquells qui el vam conèixer en el dia a dia de l'entitat el recordem per la seva gran implicació, especialment en les campanyes de defensa del territori, com ara el Montsec o el Montsant, sempre amb una actitud positiva i generosa. La seva figura va marcar un punt de referència en la lluita ecologista. Que la terra et sigui lleugera. ◆

RETIRADA LA LLEI DE PESTICIDES

Les organitzacions ecologistes lamenten la decisió de retirar la llei de reducció de pesticides a causa de les protestes dels pagesos. La retirada de la llei europea de reducció de pesticides, anunciada per Ursula von der Leyen arran de les protestes dels pagesos, ha generat un profund malestar entre les organitzacions ecologistes. Per a nosaltres, la mesura suposava un pas endavant en la protecció de la biodiversitat i la salut pública, especialment en un moment d'alerta per la degradació ambiental. Els ecologistes considerem que la decisió representa una victòria de la pressió econòmica per sobre dels interessos mediambientals, retardant la transició cap a una agricultura més sostenible. ◆

LA GESTA ÈPICA DE LA MIGRADORA DELS CARDS

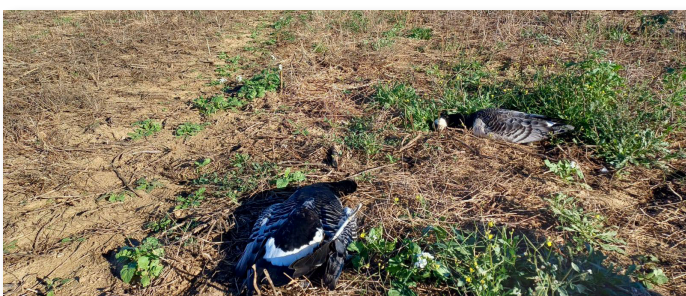
Un equip d'investigadors del CSIC han demostrat per primera vegada un rècord increïble de vol per part d'una papallona ben coneguda a casa nostra, la migradora dels cards *Vanessa cardui*. Segons aquests investigadors, la valenta papallona va aconseguir cobrir més de 4.000 kms, la distància que separa les costes de l'Àfrica occidental de les de l'Àfrica del sud. Se sospitava que podia passar, però recents comprovacions han confirmat que aquesta papallona va volar des de l'Àfrica occidental fins a la Guaiana francesa en molt poc temps, entre 5 i 9 dies, la qual cosa constitueix la meitat de la seva efímera existència. El descobriment va ser publicat recentment a la revista *Nature Communications*. Ja se sabia que aquesta petita papallona tenia la capacitat per volar entre Europa i l'Àfrica, però ha estat una gran sorpresa comprovar que també ho pot fer entre Àfrica i Amèrica del sud, en un viatge incert per sobre de l'oceà Atlàntic. Ja l'octubre del 2013 l'investigador de l'Institut Botànic de BCN, Gerard Talavera, va observar amb sorpresa aquestes papallones a les platges de la Guaiana francesa i això li va cridar molt l'atenció. Després d'analitzar diverses hipòtesis, els investigadors del CSIC van estudiar genèticament mostres d'aquests papallones arribades de tots els continents i es van adonar que els exemplars trobats a la Guaiana estaven relacionats amb les poblacions europees i africanes. ◆

EL GARRAF S'AMPLIA

La Direcció del Parc Natural del Garraf s'ha proposat ampliar els dominis d'aquest espai natural tan proper a la conurbació barcelonina, tot unint al Garraf els espais d'Olèrdola, el parc del Foix i l'àrea dels Colls-Miralpeix –la zona marítima entre Sitges i Vilanova–, per arribar a preservar més de 26 mil hectàrees. Tot plegat permetria augmentar el nivell de protecció d'aquests espais naturals que passarien a ser alhora el primer parc marímiterrestre gestionat per la Diputació de Barcelona. El Garraf rep anualment una mitjana d'uns 400 mil visitants. A dins del parc es continuarien fomentant les activitats agrícoles sostenibles, com ara el cultiu de vinyes resistents a la sequera, però caldrà restar atents a l'eventual promoció de noves activitats turístiques i a la instal·lació de nous restaurants. ◆

LA MATANÇA DE LES OQUES

El passat mes d'octubre la presència de quatre oques de galta blanca *Branta leucopsis* a la vora de l'estany de Pals va convocar a un seguit constant de visites d'ornitòlegs de tot el país, delerosos de poder observar aquesta espècie tan rara, típica del nord d'Europa i que molt poques vegades es pot veure a Catalunya. Però un bon dia, el grup d'ornitòlegs que estaven gaudint de l'observació es van veure sorpresos per tres detonacions consecutives. Un caçador, arraulit rere unes mates, ben a prop de les anàtides, va aconseguir abatre tres i malferir una quarta. La imatge de les tres oques mortes esteses sobre els camps va sortir a tots els mitjans, el cas va ser tractat en els telenotícies de TV3 i en un reportatge especial de la 2 i durant setmanes va ser el tema de conversa preferent dels ornitòlegs catalans. El caçador, que es va poder interceptar el dia mateix de la cacera, haurà de fer front a una sanció que es preveu elevada. L'oca supervivent ha estat alliberada als Aiguamolls de l'Empordà, on viu tranquil·la, barrejada amb oques vulgars, i ha esdevingut un dels objectius principals dels observadors d'ocells al parc. Aquest cas posa de manifest un cop més el desconeixement flagrant que molts caçadors tenen de la fauna, incapaços de destriar entre les espècies protegides i les que encara es poden caçar legalment. ◆

DOL PER LA PERDUA DE DAVID BIGAS

El passat 30 d'agost de 2024 ens va deixar en David Bigas, un dels ornitòlegs més reconeguts de Catalunya. Nascut a Torelló el 1968 va esdevenir l'ornitòleg de referència al Delta de l'Ebre, amb un protagonisme destacat a les campanyes d'anellament i als censos anuals. Al llarg de la seva vida va conèixer i col·laborar amb ornitòlegs de prestigi internacional. En David destacava especialment per la seva perícia en la identificació, sexat i datat d'ocells en mà. Participà en estudis del plomatge de passeriformes a Espanya i Europa. Destaquem la col·laboració amb Lars Svenson i Hadoram Shirihai, on participà, per exemple, en el projecte del Handbook of Western Palearctic Birds (2018). Més enllà de la gran qualitat com a ornitòleg, fou una persona molt estimada, gràcies a una simpatia, generositat i hospitalitat que encomanava a tothom. ◆

UN PAS DECISIU CAP A LA SOSTENIBILITAT

La Llei de Restauració de la Natura de la Unió Europea és una iniciativa pionera per revertir la pèrdua de biodiversitat i restaurar els ecosistemes degradats d'Europa abans del 2030.

Aquesta llei de la UE té com a objectiu restaurar almenys el 20% dels hàbitats naturals degradats del continent per al 2030. Aquesta legislació vinculant pretén revertir la crisi de biodiversitat, mitigar el canvi climàtic i garantir serveis ecosistèmics com la pol·linització i la qualitat de l'aigua. Les mesures inclouen la restauració de zones humides, boscos i praderies, així com la creació de corredors ecològics per a les espècies amenaçades. A més, la llei promou la col·laboració entre estats membres i incentiva la participació de les comunitats locals en la conservació dels recursos naturals, afavorint una economia més sostenible i resiliència cara al futur. ◆

EL FUTUR DE LA RESERVA D'URDAIBAI, EN PERILL

La proposta d'ampliar el Museu Guggenheim amb una nova seu a la Reserva de la Biosfera d'Urdaibai ha generat una intensa polèmica amb el col·lectiu ecologistes d'Euzkadi, que alerten que la construcció posaria en perill un dels espais naturals més valuosos del País Basc, afectant hàbitats crítics per a la biodiversitat, especialment els vinculats als aiguamolls.

Els ecologistes denuncien que l'ampliació vulneraria directives europees de protecció ambiental i reclamen alternatives que no comprometin aquest espai natural. El debat continua, dividint l'opinió pública entre els partidaris del desenvolupament cultural i els de la protecció ambiental. ◆

Margarita Parés i Rifà

La Natura Urbana a mida

Margarita Parés i Rifà és Biòloga especialitzada en Medi Ambient i Biodiversitat Urbana i ha treballat gairebé 40 anys a l'Ajuntament de Barcelona on, de forma discreta, però molt eficient i professional, des del primer moment ha estat protagonista i impulsora de les primeres accions endegades i de les decisions preses per a la sensibilització ambiental de la Corporació Municipal -on ha conegut persones de tots els colors i partits polítics- per implementar la formació i una nova gestió en Conservació i Biodiversitat dels diversos Departaments.

Molt importants han estat les actuacions en el Servei de Parcs i Jardins, amb la implantació de mesures educacionals i l'edició de Manuals pràctics i Guies de camp, adreçades al personal que hi treballa. Això ha fet possible, en tot moment i en coordinació amb un equip de professionals de les diverses branques relacionades amb la Biodiversitat Urbana, programar, dur a terme i continuar fent una feina molt important, a mida de la Ciutat de Barcelona. És coautora de diversos llibres de Natura Urbana de Barcelona.

Ens hem trobat, a Gràcia, per parlar sense presses, durant un matí d'estiu. Del seu estudi estant, veig un bonic conjunt de les més clàssiques i resistents plantes de pati interior en testos: clíviies, falgueres, ... sentim la xerrameca d'uns pardals.

- Margarita, la teva «Guia de Natura de Bcn» esmenta com a típiques aquestes plantes de pati que jo veig ara, però la «¿falguera d'espasa?»

- Sí. És la *Nephrolepis*, que veus. Em va agradar recuperar el nom popular que li donen alguns jardiniers. És resistent; i en testos, no invasora i fàcil de controlar.

- Amb 40 anys a l'ajuntament ¿has pogut conèixer gent responsable, motivada per la Natura urbana i per la temàtica ambiental ?

- i de tots els colors polítics, cadascú en el seu estil. M'agrada especialment recordar la intel·ligent capacitat d'adaptació de la majoria, per damunt de consideracions polítiques i treballant per l'ambientalització de la ciutat.

- Em dones un nom?

- Se'm fa difícil; la tinenta d'alcalde Imma Mayol i el regidor Joan Puigdollers van ser els primers en impulsar polítiques de Biodiversitat Urbana; els següents van continuar la tasca.

- ¿Vas fer Biologia per...?

- Doncs per un «procés natural». De ben petita he estat en contacte amb la Natura,

●●● *“De ben petita he estat en contacte amb la Natura, amb llargs estius a pagès, al vessant de Bellmunt, a Osona. Em considero biòloga “de bota”, més que no pas “de bata”*

amb llargs estius a pagès, al vessant de Bellmunt, a Osona. Em considero biòloga “de bota”, més que no pas “de bata”. Vaig estudiar a la UAB. En tinc molt bon record.

- ¿I també dels professors?

- Que han estat referents meus, per molts motius: en Jaume Terradas d'Ecologia -teòrica i urbana-, el botànic Josep Girbal i la briòloga Creu Casas, que fins i tot va estudiar les moltes de Barcelona. Així vaig poder ampliar el camp de la Botànica, em vaig especialitzar en Ecologia i vaig superar prou bé unes opos a l'Ajuntament de Barcelona, on em va tocar desenvolupar el tema del cicle de l'aigua a la ciutat.

- ¿I ja cap a l'Ajuntament?

- Cal tenir present que Barcelona va ser la primera ciutat de l'estat espanyol que, ja en els anys 80, va dedicar recursos humans del seu Ajuntament a l'estudi de l'Ecologia Urbana, promovent mesures ambientals. I ho va fer en molts àmbits d'actuació que llavors encara semblaven innovadors. Cap a l'any 2000 vam començar accions sobre la Natura Urbana, en aquells temes ben visibles per la ciutadania, senzills d'entendre i de difondre: la recuperació d'espècies desaparegudes, falcons, orenetes, amfibis, etc, i l'any 2013 vam iniciar l'aplicació del primer Pla de Biodiversitat.

La pràctica de la jardineria sostenible

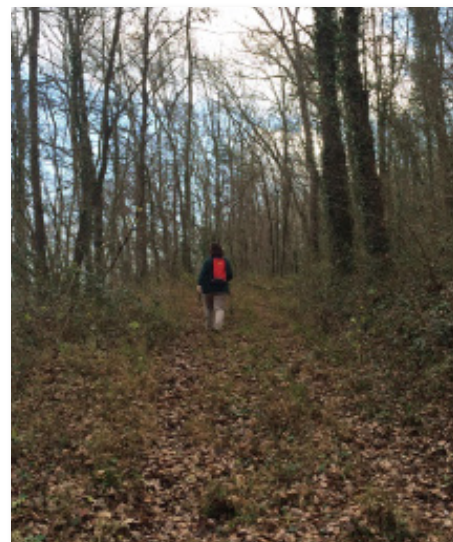
- ¿Què pots dir de «Parcs i Jardins»? Em sembla que segueixen una política més aviat erràtica, ¿no creus?

- Equiparar i parlar de jardineria en general, considerant com un tot «Parcs i Jardins» -on hi treballen més de 1000 persones- no és fàcil.

Els jardiniers urbans han de saber «pactar amb les plagues» respectant la xarxa tròfica i deixant espai per a la biodiversitat, com a garantia de la continuïtat de la vida. Empobrir-la i perdre la riquesa genètica de l'entorn és un mal camí. També es pot fer molta educació ambiental a nivell de carrer i ja tenim escocells urbans naturalitzats amb herbes silvestres. Això requereix un manteniment i una educació, però crida l'atenció dels vianants. Per posar un exemple: cal superar els prejudicis i les etiquetes de «plantes útils» o de «males herbes».

Els criteris bàsics de l'ecojardineria com ara minimitzar les segues i les mecanitzacions, posar en valor les espècies autòctones, estalvi d'aigua, etc. ja s'han fet habituals entre la majoria dels jardiniers que han rebut la formació. Es tracta d'un procés complicat: per la gran superfície a gestionar, per la necessitat de canviar tècniques -fins i tot eines- perquè són molts els professionals, perquè calen recursos, etc, però comporta un canvi en

Margarita Parés

●●● *“El que més em preocupa és la fragmentació dels espais naturals de l’entorn metropolità, que evoluciona cap a un «continuum» urbà, i a nivell global l’empobriment de la biodiversitat i de la complexitat dels sistemes naturals”*

profunditat i està essent ja un camí sòlid i de no retorn.

- ¿Formació del personal?

- Sí, formació actualitzada i lliurament de documentació. Hi ha un canvi important en la gestió de les «zones forestals», els turons, etc. tenint en compte les repercussions en el conjunt de l’espai i la pràctica de la jardineria sostenible. Promovem la barreja d’espècies -de jardineria i silvestres- i la fauna, així com els termes ecojardiner, herbes no desitjades (enlloc de males herbes) i gestió dels jardins (enlloc de manteniment). Hi ha encara molta feina a fer per difondre aquests temes a la ciutadania i evitar malentesos, com ha passat amb les segues selectives, respectuoses amb les herbes espontànies, amb els escocells dels arbres viaris, etc.

●●● *“Els jardiniers urbans han de saber «pactar amb les plagues» respectant la xarxa tròfica i deixant espai per a la biodiversitat, com a garantia de la continuïtat de la vida”*

- ¿Tens alguna preferència de la flora, arbres urbans o paisatges vegetals?

- M’admiren les herbes ruderals urbanes i la seva gran capacitat d’adaptació a tot tipus d’agressions i trepitjades. Observo la flora viària, de voreres i escocells, i m’atreveixo a dir que és la meua preferida. Té un gran mèrit. Però no puc dir quin paisatge vegetal m’agrada més. Cada un té els seus valors.

- ¿I d’entre els ocells?

- Sens dubte: el pardal. El tinc sempre proper i em visita sovint al pati, davant d’on tinc el despatx -ara mateix l’estem sentint-. La contemplació de la fauna

i flora més propera, comuna i urbana, amb els seus canvis, amb presències i absències, marca les estacions i em transmet tranquil·litat i pau.

- ¿Què és el que més et preocupa?

- Els problemes més propers. Modestament, procurem fer el què podem, sense estressar-nos. Per dir-ne dos: la fragmentació dels espais naturals de l’entorn metropolità, que evoluciona cap a un «continuum» urbà, i a nivell global l’empobriment de la biodiversitat i de la complexitat dels sistemes naturals. Em sembla inevitable una regulació més estricta dels accessos als espais naturals, alguns ja hiperfreqüentats i cal més educació ambiental per evitar caure en el simple «consumisme de Natura»

Gossos tancats i gats abandonats

- ¿Et consideres animalista?

- Considero molt important el benestar animal d’aquells que els humans utilitzem. Faltaria més! Per això mateix m’he esforçat per no tenir mascotes urbanes. Els gossos tancats en pisos em fan pena. Jo des de petita els he conegut a pagès i allí sí que els valoro com a companys d’espais comuns, però a la ciutat no. I tampoc tinc clar que un animal, «servidor» dels humans, pugui ser feliç en un espai tancat, tot i que, sens dubte, pot arribar a ser un amic i un perfecte company de persones soles i en moltes altres situacions, com els pigalls, els rastrejadors, etc. I tant!!! Està creixent un importantíssim negoci consumista, interessat en la compra compulsiva i que acaba a voltes en l’abandonament. A la nostra ciutat ha esdevingut un problema -molt car per a tothom- de brutor en molts espais públics, pel poc civisme de moltes persones, evidentment no pas totes propietàries de gossos, cal dir-ho. Un cas similar passa amb els gats, abandonats sense control i flagell per a les niuades d’ocellets urbans. Amb el suport de moltes persones voluntàries, es gestionen algunes colònies urbanes de gats, però amb dificultats i complicacions.

- ¿Quin espai natural del nostre país has visitat darrerament?

- Buda, al Delta del Ebre. Uns dies de contacte immersiu en un entorn únic, en equilibri entre unes actuacions humanes ben gestionades i la Natura. Però també amb greus problemes de regressió de la línia de costa.

-¿I de fora del país, algun que destaquis com a ben conservat?

- Amrum; una illa al nord d’Alemanya: horitzons, dunes, vent i un mar seriós, no massa apte per al bany. Sols per assaborir i meditar.

- ¿I paisatges que t’hagin emocionat?

- Islàndia a l’hivern. La duresa de l’entorn i l’adaptació dels humans a una Natura tan potent i hostil; i et diré també que em vaig sentir forastera, com fora de lloc, en un gran Parc Nacional de Sudàfrica, tenint a la vista aquella fauna, que en pau aparent i equilibrada, convivia sense nosaltres. Van ser unes visites breus, per motius professionals o familiars. També em vaig emocionar donant una ullada, molt respectuosa, però impressionant, a Stromboli i sentint de prop l’energia interna del nostre planeta.

- ¿Creus que es pot ser conseqüent entre el què diem i el com actuem?

- Si més no, almenys cal que ho intentem.

- ¿Li veus sentit a la feina que fan les entitats ecologistes?

- Home; mira, et diré: si poden comptar amb una important participació de voluntariat actiu, sense per això rebaixar el nivell de professionalitat i de seriositat, evidentment sí. Estic convençuda que aquest és el cas de DEPANA.

- Finalment, com potser saps, ja hem començat a preparar el nostre 50è aniversari.

- Felicitacions. Endavant i molta sort!

- Moltes gràcies, Margarita. I fins aviat.

◆ **Joan Cuyàs Robinson**

Amb gran èxit i tot mirant els reptes del futur

DEPANA CELEBRA LA SEVA DIADA

La Diada de DEPANA, celebrada el passat 4 de maig, va aplegar persones associades i simpatitzants per gaudir de la natura i reflexionar sobre els projectes futurs de l'entitat, posant èmfasi en la conservació ambiental i la participació de les noves generacions.

El dissabte 4 de maig DEPANA va celebrar la seva tradicional Diada, una jornada de convivència entre persones associades i simpatitzants, que va combinar la descoberta de l'entorn natural amb la reflexió sobre el futur de l'entitat. La trobada va començar a les 10 del matí a les parcel·les de Gavà propietat de DEPANA, on els participants, guiats per en Lluís Toldrà, van realitzar un recorregut per la zona coneguda com l'Arbret, situada al cor de la plana deltaica. Durant l'excursió, els assistents van poder observar una cinquantena d'espècies d'ocells, com el faisà, el xoriguer comú, la cotorreta de pit gris i el picot verd ibèric, entre d'altres.

La restauració de la parcel·la de DEPANA

Després d'un parell d'hores, el grup es va desplaçar a les parcel·les de Gavà, un espai propietat de DEPANA gràcies al llegat d'un soci. Aquestes parcel·les de 13.200 m² van ser parcialment ocupades entre 2012 i 2016, afectant greument els hàbitats naturals. José García i Alonso Pallí van explicar les actuacions realitzades fins ara per revertir la degradació i restaurar l'estat natural de l'espai, que actualment forma part de la zona LIC (Lloc d'Interès Comunitari).

La visita va despertar un gran interès

Lluís Toldrà dirigeix l'exploració ornitològica per l'entorn. Foto © DEPANA

entre els assistents, que van aportar idees i propostes per continuar amb el procés de naturalització de la zona. Després de la visita, un dinar de germanor al restaurant Sports la Pava va permetre reposar forces abans de reprendre les activitats.

En la sobretaula, el president de DEPANA, Josep Mª Carrera, va presentar la proposta de creació de la Comissió 50è aniversari de l'entitat, que se celebrarà el 2026. Carrera va compartir algunes propostes prèvies per a la commemoració, que busca no només

destacar l'efemèride, sinó també donar un nou impuls a la participació dels socis i repensar els objectius i prioritats de l'entitat de cara al futur.

La jornada va finalitzar amb un debat obert en què es va reflexionar sobre el paper de DEPANA en el context actual de Catalunya, posant en valor la trajectòria de l'entitat i la necessitat de fomentar la participació de les noves generacions per assegurar el relleu i la continuïtat en la defensa del medi ambient.

◆ **Montserrat Jané**

Alonso Pallí explica les tasques de restauració a la parcel·la. Foto © DEPANA

●●● *“En la sobretaula, el president de DEPANA, Josep Mª Carrera, va presentar la proposta de creació de la Comissió 50è aniversari de l'entitat, que se celebrarà el 2026”*

L'ANY 2026 DEPANA CELEBRA ELS SEUS 50 ANYS

i mira cap al futur amb nous reptes

L'any 2026 DEPANA arribarà al seu 50è aniversari. Amb una llarga trajectòria en la defensa dels ecosistemes i la biodiversitat, l'entitat es prepara per afrontar els reptes ambientals del futur amb un procés de reflexió i participació.

DEPANA es prepara per celebrar el seu 50è aniversari l'any 2026, després de cinc dècades de defensa incansable del patrimoni natural català. Amb més de 1.500 expedients legals, 30 congressos, 50 estudis i projectes, 100 campanyes i 500 sortides, DEPANA s'ha consolidat com una de les entitats ecologistes més influents del país. Ara, però, és el moment de mirar cap al futur i definir els objectius per als pròxims anys.

Per abordar aquest futur, DEPANA vol fer una reflexió col·lectiva que comença amb una revisió de la seva trajectòria a través de l'experiència de les persones que han contribuït a l'entitat. A continuació, es proposa entendre els reptes mediambientals actuals, identificant els actors clau i les problemàtiques que afecten el territori. Finalment, l'objectiu és establir un full de ruta que permeti orientar l'entitat per fer front a aquests desafiaments.

●●● *“Per abordar aquest futur, DEPANA vol fer una reflexió col·lectiva que comença amb una revisió de la seva trajectòria a través de l'experiència de les persones que han contribuït a l'entitat”*

La Comissió 50è Aniversari lidera el procés

La Comissió 50è Aniversari serà l'encarregada de coordinar aquest procés de reflexió. Es preveu organitzar el debat en tres grans blocs: “Allò que som”, per repensar la identitat de DEPANA; “Reptes actuals”, per analitzar els desafiaments mediambientals; i “Organització interna i massa social”, per revisar el model de gestió i implicació dels socis.

Sessions formatives i conclusions per al Congrés del 2026

Per tal de garantir la qualitat dels debats, es preveu celebrar sessions formatives prèvies i xerrades informatives per situar els temes.

Aquests debats es faran durant l'any 2025 i es recolliran les conclusions finals que es presentaran en el Congrés de DEPANA, coincidint amb els actes del 50è aniversari.

Aquest procés no només cerca celebrar el passat, sinó construir un futur per a DEPANA, amb un compromís renovat en la defensa del medi ambient.

◆ **Montserrat Jané**

Les activitats del 1r semestre del 2024

CETACIS, OCELLS, PLANTES GUIXENQUES I COVES

El 1r semestre de 2024 l'agenda del grup d'activitats de DEPANA va treure fum: es realitzaren fins a 6 sortides per a l'observació de cetacis, 4 accions de restauració ambiental, 3 xerrades divulgatives, 2 sortides ornitològiques, 1 botànica, 1 naturalista i 1 bicicletada pel Llobregat.

Les **sortides d'observació de cetacis** en llibertat es realitzen un cop al mes a bord d'un veler des de la costa del Garraf. Generalment es pot gaudir de l'albirament de dofins llistats, peixos lluna, meduses i ocells pelàgics. En la sortida del **26 de maig** vam tenir sort i poguérem veure i fotografiar fins a 12 caps d'olla grisos; vam contribuir, amb la identificació d'alguns individus, per al programa de seguiment d'aquesta espècie de cetaci considerada vulnerable a Catalunya.

Les **accions de restauració ambiental** es realitzaren amb voluntaris coordinats pel **Grup d'Acció Forestal (GAF)**. Cerquem millorar la biodiversitat amb tasques de manteniment de flora autòctona, eliminació d'espècies invasores i retirada de brossa. Les actuacions s'efectuaren a Collserola i a les parcel·les de Gavà que gestiona DEPANA, les quals, a partir d'ara, són un objectiu prioritari de les activitats de restauració del GAF.

Pel que fa a les sortides, el **6 d'abril** vam aplegar-nos a la **Reserva Natural del Remolar** (Baix Llobregat) per tal de conèixer els **ocells del delta a la primavera**. Al llarg del camí arbrat que condueix a la maresma poguérem gaudir de la visió d'un parell de mascles ben llampants de cotxa cua-roja i del cant de fringíl·lids, de tallarols de casquet, de balquers i de rossinyols. Ja en els aiguats del Remolar, diverses espècies d'anàtids

Femella de dofí mular amb la seva cria. Sortida de cetacis en llibertat. Foto © David Tàbara

es disputaven l'espai en les atapeïdes illes formades en la geografia inundable de la maresma. Una segona illa l'ocupaven els cames llargues i, entre ells, destacaven un bec d'alena i un curroc. En una tercera illa predominaven ardeïds de color blanc i, entremig, un parell de becplaners. Seguidament anàrem a la pineda de Cal Francès, on gaudírem d'orquídies en floració. Després de passar per la platja, vam finalitzar la jornada visitant un altre espai natural protegit: les basses de Can Dimoni.

Sortida ornitològica al secans

La següent sortida fou el **20 d'abril** per les Terres de Ponent, amb l'objectiu

de gaudir de l'**observació d'ocells esteparis i rapinyaires**. Ens vam dirigir primer als **Secans de Belianes-Preixana** (Urgell), on albirarem un bon nombre de calàndries, aloses i gralles i poguérem detectar un vistós exemplar adult de sisó volant en la llunyania. Posteriorment ens dirigírem als **Secans de Mas de Melons-Alfés** (Garrigues), on vam veure gralles de bec vermell, còlits de tres espècies (gris, ros i negre), una merla roquera, un trobat, diversos tallarols trencamates -l'observació dels quals va provocar molta expectació-, milans, un xoriguer petit i alaudids diversos. A la tarda, a l'**estany d'Ivars i Vila-sana** (Pla d'Urgell), ens trobarem un bon assortit d'espècies aquàtiques.

Sortida ornitològica al secans. Foto Oriol Muntané

Xerrada sobre fotografia de fauna i conservació. Foto Pilar Montserrat

Sortides botànica al Llobregós amb Romà Rigol. Foto DEPANA

Lluís Toldrà al Remolar explicant les accions de DEPANA al Delta

●●●● *“Des del Figaró vam anar pujant cap a les Roques del Coix, trobant racons curiosos com ara la Cova del Carme, un petit santuari, i la cova del Vinyet, una prospecció minera”*

Mentrestant, una cigonya blanca caminava per sobre el canyissar socarrat en un incendi recent i a l' instant ens vingué al cap la imatge de l'au fènix que reneix de les pròpies cendres. També presenciàrem l'espectacular parada nupcial d'una parella d'arpelles fent acrobàcies aèries sobre l'estany, amb entrega inclosa d'una peça de caça a l'aire.

L'11 de maig vam realitzar una sortida botànica per explorar els **secans guixencs del Llobregós** (Segarra), uns terrenys aspres amb predominança de vegetació arbustiva baixa i arborescent. Resseguint una pista, poguérem trobar tot un seguit de plantes arvenses i ruderals, com l'ull de perdiu, el cospí, la jonça, la cugula, la ruca, l'espernellac, la

corretjola, la ballarida o la maleïda. Però l'interès es centrà en la particularitat dels endemismes gipsòfils o "amics del guix", com la trincola *Gypsophila struthium*, o l'*Agropyron cristatum*, gramínia pròpia de l'estepa desèrtica. Caminant entre camps de cereals puntejats de roselles, ens vam fixar en alguns roures de fulla petita que sobreviuen al peu d'un àrid turó gràcies a la característica impermeable dels sòls guixencs, car aprofiten els escolaments superficials en els escassos episodis de pluja.

Les faldes del Montseny

El 25 de maig vam fer una **excursió de natura a les faldes del Montseny**, en plena eclòsió primaveral. Des del Figaró (Vallès Oriental) vam anar pujant cap a les Roques del Coix, trobant racons curiosos com ara la Cova del Carme, un petit santuari, i la cova del Vinyet, una prospecció minera. Vam poder observar les formacions geològiques de pissarra de la zona. S'agraïa l'ombra de les alzines, els roures, els lledoners i els verns. Caminant tot xino-xano i gaudint de la generositat botànica de la primavera, vam arribar a la

●●●● *“Una cigonya blanca caminava per sobre el canyissar socarrat en un incendi recent i a l' instant ens vingué al cap la imatge de l'au fènix que reneix de les pròpies cendres”*

creu de Can Plans i vam començar el descens seguint el traçat de la riera de Vallcàrquera, que duia bastanta aigua. El bosc de ribera era espès i els pollancrells lluíen amb un verd esclatant.

Finalment esmentem que les **xerrades divulgatives** les realitzarem a la seu de DEPANA. Dues d'elles tingueren com a eix la conservació, articulades respectivament amb el turisme de natura i amb la fotografia de fauna salvatge. La tercera portà l'experiència de la lluita veïnal per salvar l'arbre més antic de Barcelona, l'alzina del carrer de l'Alzina.

◆ Grup d'Activitats de DEPANA

Sortida naturalista al Montseny. Foto DEPANA

Voluntaris del GAF en acció a Gavà. Foto DEPANA

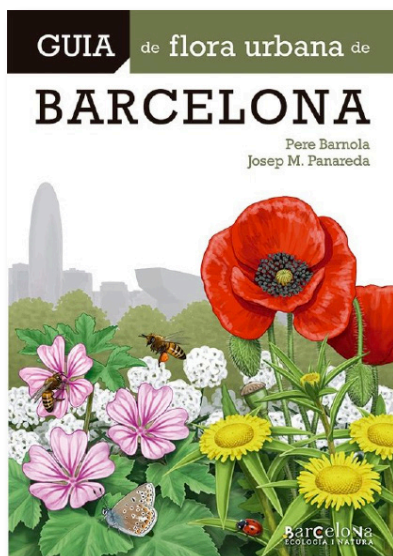

LIBRERIA RODÉS

Compra-venda de Llibre Antic i d'Ocasió al Carrer de Banys Nous n° 8 de Barcelona

EL WEB

<https://alexmeteo.com>

Qui més qui menys ha vist alguna vegada la imatge per televisió d'una taula colgada de neu, talment com si fos un pastís, a la previsió meteorològica de la TV3. Aquesta taula, situada en una terrassa d'un apartament de la Molina, pertany a Alex van der Laan, l'autor del bloc que us presentem en aquest número de l'Agró. Nascut a Holanda, du però un bon grapat de dècades vivint a Catalunya. Gran aficionat a la meteorologia, va crear aquest bloc divulgatiu en català i certament prolífic per donar a resposta a les seves inquietuds; explicant per exemple diferents models meteorològics, què és el corrent en jet o què són les cèl·lules Hadley, entre moltes altres entrades. El bloc, però, és només una part de la seva activitat, perquè n'Alex fa previsions amb un grau d'incert notable i utilitza altres plataformes com Facebook, Instagram o Twitter (especialment) per fer vídeos en directe tot explicant el que està veient, fet que l'ha fet famós arreu acumulant una munió de seguidors. D'altra banda, l'autor es considera un enamorat del Montnegre i la Molina, motiu pel qual els hi dedica la predicció meteorològica en dues entrades del seu bloc. Finalment, a través de la plataforma de podcasts Ivoox, cada divendres publica la previsió del cap de setmana i fa divulgació de conceptes meteorològics. ◆

per Antoni Aparicio

ELS LLIBRES

per Antoni Aparicio

Guia de fauna urbana de Barcelona

Autor: **García, S.** Il·lustracions: **Franch, M.**

Editorial Cossetània. (2023)

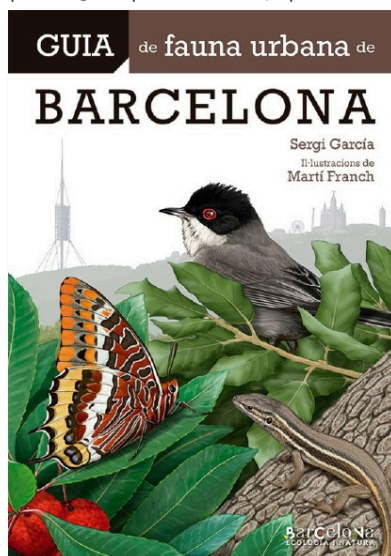
Guia de flora urbana de Barcelona

Autors: **Barnola, P. & Panareda, J.M.**

Editorial Cossetània. (2023)

De llibres relatius a la natura de Barcelona en disposem amb una certa trajectòria editorial, com per exemple el de M. Boada i L. Capdevila *Barcelona biodiversitat urbana* publicat el 2000; la *Guia de natura de Barcelona* de M. Parés del 2006 o l'*Atlas dels ocells nidificants de Barcelona* de diversos autors del 2016, entre d'altres. Mancava, però, un format que fos més divulgatiu per al gran públic (esforç que altrament

hem d'agrair a na Margarita Parés, vegeu l'entrevista en aquest número de l'Agró). Aquestes dues guies de camp que us presentem omplen aquest buit i estan dedicades a la fauna i la flora de la ciutat de Barcelona, respectivament. La guia de fauna descriu més d'un centenar d'espècies insectes i altres invertebrats, amfibis, rèptils, ocells i mamífers que podem trobar a la ciutat. La guia de flora, al seu torn, inclou més d'un centenar d'espècies de plantes, de les quals una part gens menyspreable correspon a espècies exòtiques i/o ruderals. La informació s'organitza en forma de fitxes, a raó d'una espècie per plana, amb foto si són plantes o dibuix si són animals, amb text descriptiu per poder reconèixer l'espècie, on veure-la i algunes curiositats. Acompanyen aquesta informació principal indicacions d'abundància, protecció legal, hàbitat o floració, entre d'altres. Si bé és cert que amb 130 plantes i escaig no tindrem la guia definitiva per identificar tot animal o planta que ens trobem a la ciutat, constitueixen un primer pas molt útil per a qui vol començar a posar-s'hi. ◆

Salvem l'arbre de la vila

La lluita per la valuosa alzina de Gràcia

Una vella i emblemàtica alzina de la vila de Gràcia, que a punt va estar de ser talada, ara torna a estar amenaçada per un projecte urbanístic. La pressió veïnal del col·lectiu Salvem l'alzina lluita per preservar-la

Barcelona no té verd. Així ho constaten científics que la situen a la cua entre un miler de megalòpolis europees, amb els conseqüents efectes adversos en la salut i mortalitat de la població. Vila de Gràcia és un dels barris amb menys verd de la ciutat. Gairebé cap parc ni jardí, places dures amb aparcaments soterrats qualificades com a verd, i pressupostos participatius en què la proposta més votada i ben dotada, "fem una Gràcia més verda", és descartada any rere any.

Miraculosament, al bell mig d'aquest desert de petroli i ciment, una alzina bicentenària resisteix el creixement accelerat i desenfrenat de la urbs. El 2018 va estar a punt de ser talada, i d'ençà ha esdevingut punt de trobada i intervenció pel veïnat. Ara, però, el consistori vol afegir 1000 m2 de sostre a la parcel·la de 1200 m2 on es troba per encabir-hi uns 15 pisos dotacionals. Un mur de 16x16 metres en plena zona de conservació d'aquest arbre catalogat d'interès local l'aïlla de l'exterior.

Tant se val què diu l'ordenança de medi ambient, la qualificació urbanística, i les pròpies bases del concurs d'arquitectura convocat i tancat a correuita. Els extensos estudis sobre les arrels de l'arbre, realitzats el 2018, han estat sistemàticament obviats en les intervencions posteriors a l'expropiació. Els estudis d'insolació i aireació ni s'han fet, i si es fan no seran vinculants, diuen. Del subsòl ric en aigües freàtiques no volen ni parlar-ne, per això amaguen el pou, i arrasaren la font, el reg i el dipòsit.

Durant dècades aquest jardí fou un oasi paradisiàc. Després de la tala d'arbres centenaris i singulars, i l'indult in extremis de l'alzina, malgrat l'amplia mobilització veïnal i ressò mediàtic, es tallaren arrels, es compactà el sòl i se sotmeté a tota mena de maltractaments aquest arbre protegit només sobre paper. Per tot plegat, el membre de Salvem l'alzina es retirava del jurat del concurs, a diferència del d'una altra associació veïnal, que optà per certificar el veredict.

*La mobilització ciutadana ha estat molt intensa. Imatge de fons de l'alzina
Foto © Salvem l'alzina*

Prevalença dels interessos econòmics

Mentre el govern municipal es vanta d'afrontar la crisi habitacional amb l'edificació de milers d'habitatges d'obra nova cada any, i el partit que l'encapçala busca recuperar les lluites per l'habitatge de les darreres dècades, la maquinària propagandística institucional maquilla la prevalença dels interessos econòmics dels constructors, en la inèrcia d'una política local que en expirar el mandat ha de poder oferir un llistat d'actuacions realitzades a fi que els electors els votin.

Però quan aquesta agitació frenètica i ininterrompuda, que paradoxalment no fa sinó refermar l'immobilisme social, posa en perill la supervivència del que podria ser l'ésser viu més llongeug dins la trama urbana, la defensa d'aquest arbre únic esdevé una demostració pràctica de l'estima per tots i cadascun dels arbres de la ciutat i del territori, una lluita més contra l'especulació i la depredació del medi. El problema de l'habitatge no es resoldrà mai a base de malmetre l'habitat, font de la vida.

◆ Oriol Díez

Voluntaris ocupats tenint cura de l'espai. Foto © Salvem l'alzina

EN CONTRA TOBOGAN

Zoo és un grup musical nascut a Gandia i autor d'una cançó molt popular titulada "Tobogan". A grans trets, aquesta peça glossa l'admiració que professem la majoria dels mortals per aquelles persones riques o amb una posició social preeminent. Tot el que fan ells ens fascina. Aquest enlluernament no és nou i ve del molt antic, cosa que entronca amb un altre tipus de zoo.

Efectivament, el Palau (reial) menor dels comtes de Barcelona, actualment desaparegut però ubicat arran la plaça de Sant Miquel de Barcelona (Carrer Palau- Templers- Comtessa de Sobradiel), era una construcció que en el seu moment també deuria generar admiració. Un dels aspectes que jo desconeixia i que he pogut saber gràcies al treball monogràfic de la historiadora (i amiga) Anna Satué és que també hi contenia un petit zoo. Sobre el segle XII en un dels patis de l'edifici, hi havia una col·lecció d'animals exòtics i salvatges (fins i tot amb lleons) com a mostra del poder dels monarques catalans de l'època. Una altra de les coses poc conegudes és que aquesta peça del Palau es pagava amb les aportacions de la comunitat jueva de la ciutat que, després de la seva expulsió, va passar a ser finançada per l'alt funcionari barceloní. Aquest finançament es va acabar i ja al segle XVI va ser assumit pel proto-ajuntament de Barcelona, llavors encarnat pel Consell de Cent. És a dir, que ultra la col·lecció que va iniciar el parc zoològic de Barcelona a finals del SXIX (<https://zoobarcelona.cat/ca/historia>), existien uns rudiments dels què no en teníem notícia. A banda de reflexionar per què calia que l'erari públic pagués un caprici privat, lluir animals captius estava en la línia de la nostra adoració pel què fan els poderosos.

Aquest naixement sota l'auspici del poder reial i com va derivar vers l'Ajuntament de Barcelona, ens duu a l'actualitat, on el Zoo de la ciutat segueix tenint el favor del públic. Tanmateix ha començat a transitar des d'una eina de pura exhibició de gàbies a un element més o menys investit de nous valors en contacte amb la conservació. Entre les diverses i rellevants tasques desenvolupades en aquest camp, personalment destacaria el camp de l'educació ambiental i haver desplegat projectes d'investigació, per exemple, sobre la preservació dels ximpanzés que encara sobreviuen en estat salvatge en un país tan humil com Sierra Leone. No obstant, queda un llarg camí per orientar-se principalment a la salvaguarda d'espècies ex situ o in situ, atès que encara arrossega un cert biaix de mostra d'animals rars i bonics.

DEPANA va estar present inicialment com a patrona de la Fundació de la mateixa institució. Igualment, la tasca constant i vehement de la nostra representant en els afers del Parc de la Ciutadella (Marta Gumà, remarcable entre d'altres la campanya 'Dofins, no pallassos') ha generat punts de col·laboració però també de desacord en matèria de benestar animal, cosa que resulta frustrant. Malgrat que a la nostra societat, com diu la cançó, encara arrelen impulsos com "Qui no voldria un tobogan? Qui no té un capritxet a sa casa?", caldria que ens encaminéssim cap a una gestió més seriosa i responsable de la fauna, cosa que en el cas del Zoo es traduiria en allunyar-se de les col·leccions ostentoses.

◆ **Lluís-Xavier Toldrà**

LLIGA PER A LA DEFENSA DEL PATRIMONI NATURAL

www.depana.org

FES-TE SOCI!

